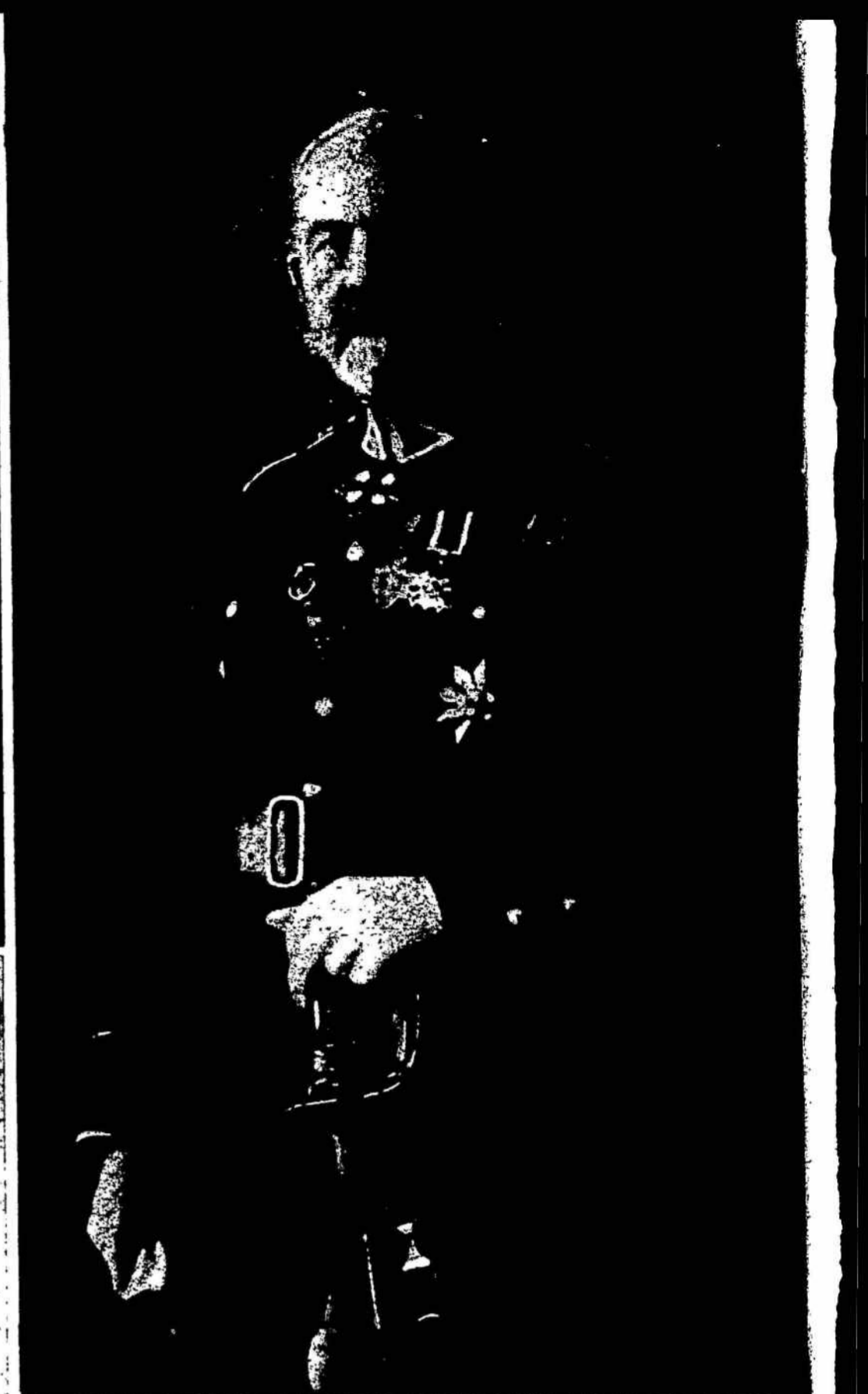

1940

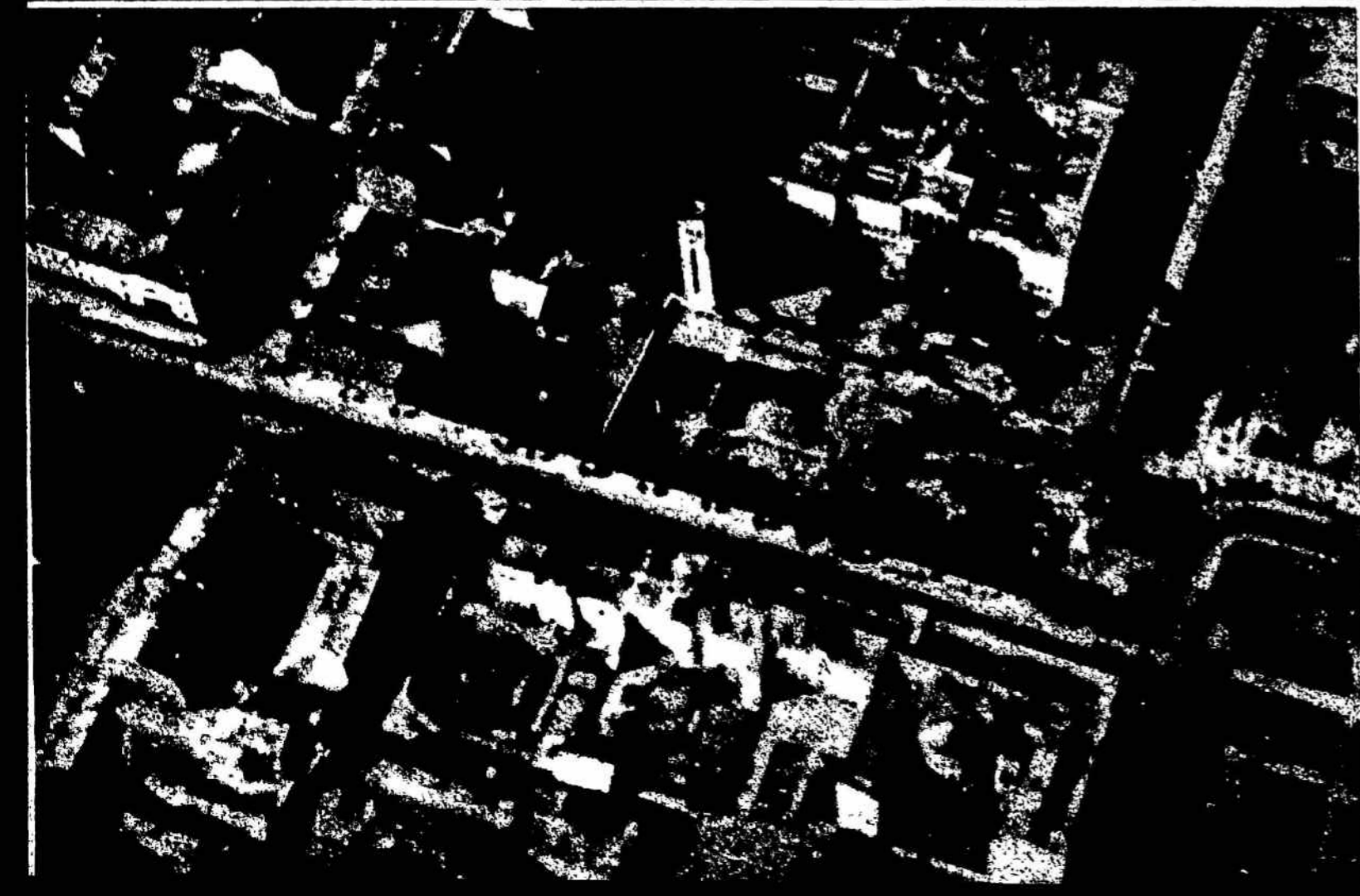

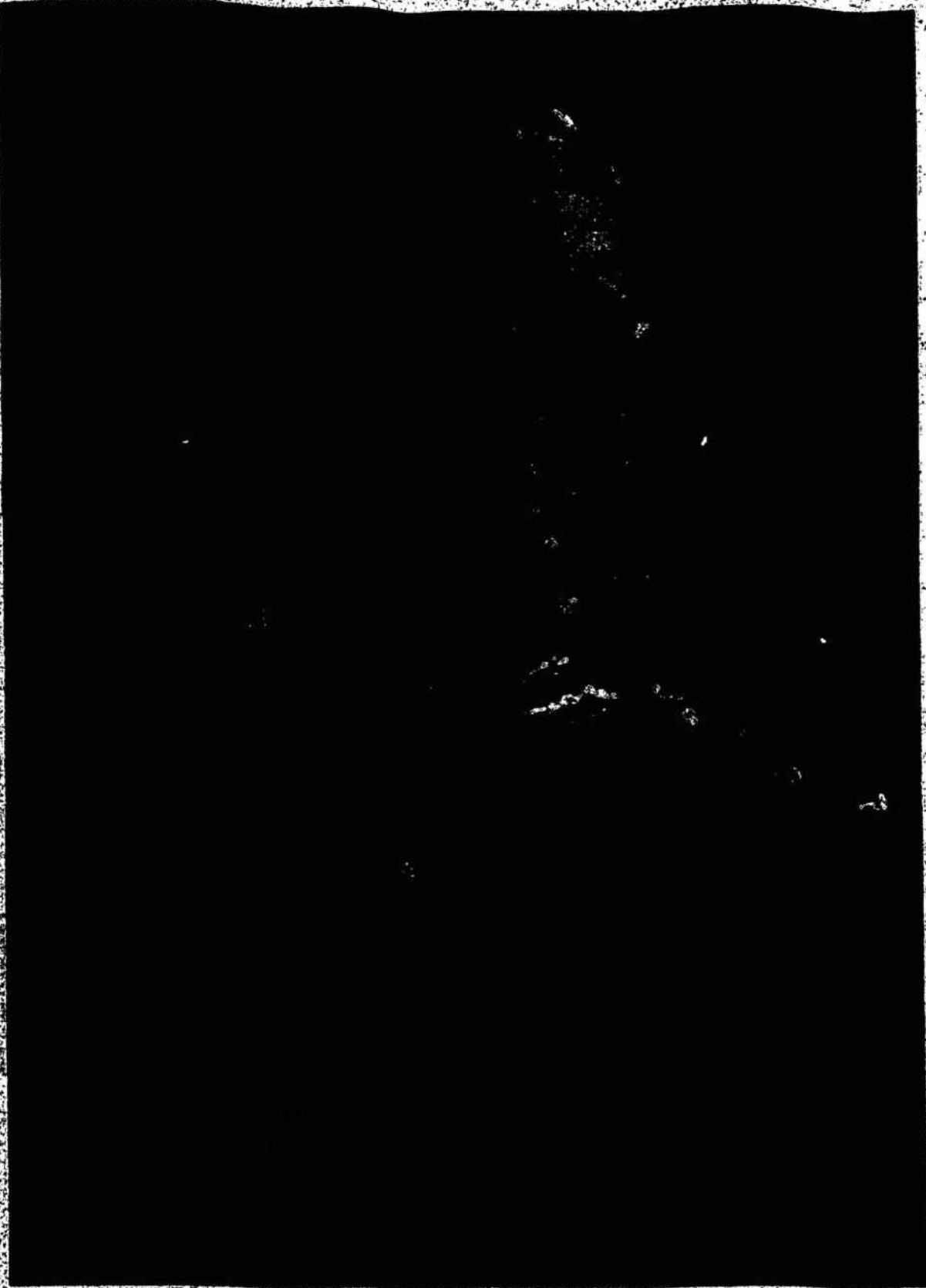
18

KARAY

Viršuj kairėje: Balandžio 24 d. iš Romos atvykusio į Kauną Šv. Sosto apaštališkojo nuncijaus Lietuvai tituliarinio Edenos arkivyskupo *Luigi Centozo* (x) sutikimas Kauno gelež. stotyje. *Dešinėje*: Garbingasis mūsų veteranas dim. gen. Jonas Bulota, kuriam neseniai sukako 85 metai amžiaus. - *Žemiau*: Puikiosios mūsų bažnyčios sostinėje Vilniuje laukia skubaus sprendimo, kad Dievo žodis jose būtų skelbiamas valstybine kalba. - V. D. Karo Muziejaus aplinkuma iš lėktuvo. Šią vasarą bus žymiai praplėstas ir prasmingai sutvarkytas muziejaus sodelis. - *Atsarginiai lankė Valstybės Teatrą paskutinėmis karo tarnybos dienomis, Dmt. Čibo, Bunikio ir Pajaujo nuotraukos.*

*Naufasis kariuomenės vadas d. gen.
Vincas Vitkauskas*

ISAKYMAS KARIUOMENEI Nr. 41

Kaunas, 1940 metų balandžio mėn. 23 d.

RIKIUOTĖS SRITIS

Skelbiama Respublikos Prezidento padėka:

„Divizijos generolui Stasiui RASTIKIUI.

Paleisdamas Tamstą iš Kariuomenės Vado pareigų ir iš Kariuomenės, jaučiu reikala pasakyti aciū už visą, kas Tamstos gera padaryta mūsų krašto ginkluotų pajėgų organizacijai, mokymui ir auklėjimui. Šia proga atsimenu, kaip Tamsta, mano kviečiamas prisilmti garbingą, bet ir atsakomingą, aukštojo karinio vadovavimo postą, abejojai, beg jam tesėsią, ir tik mano įkalbamas ir drąsinamas, sutikal ryžtis. Kelerių metų patyrimas tačiau įrodė, jog Tamstos abejojimui nebūta pagrindo. Išėjęs atsargon, tikiuosi, nepasimesi su mūsų kariuomene, kuriai iš meilės rūpestingai ir sėkmingai dirbal, gan greit neturėdamas reikiamo poilsio, kartais, gal būt, su žala savo sveikatai, — nepasimesi ir padėsi savo apstingomis žiniomis aukštajai Kariuomenės Vado vybei, nuolat turinčiai daug rimtų ir painių uždavinių.

A. Smetona, Respublikos Prezidentas.
1940 m. balandžio 23 d.”

Brig. generolas MUSTEIKIS

Krašto Apsaugos Ministras

Div. generolas VITKAUSKAS

Kariuomenės Vadas

*Ligšiolinis kariuomenės vadas d. gen.
Stasys Raštikis*

KARIUOMENĖS VADO ISAKYMAS Nr. 16

Kaunas, 1940 metų balandžio mėn. 23 d.

RIKIUOTĖS SRITIS

§ 1.

Šiandien grįžau iš atostogų sveikatai taisyti.

§ 2.

Pasitraukdamas iš kariuomenės vado pareigų ir išeldamas į atsargą, kreipiuosi į jus.

BRANGŪS KARIAI IR SAULIAI.

Penkis su viršum metų ėjau šias sunkias ir garbingas pareigas. Jei per tą laiką pasisekė kariuomenėje ir Šaulių Sąjungoje ši tą gero padaryti, tai čia yra ne mano, bet visų mūsų bendro darbo vaisiai.

Atsisveikindamas širdingai dėkoju visiems savo buvusiems bendradarbiams už sąžiningą darbą ir paramą mano sunkiose ir labai atsakingose kariuomenės vado pareigose.

Pusę savo amžiaus praleidęs gražioje Lietuvos kariuomenėje, per tą laiką taip su ja susigyvenau, kad tikrai galima yra šiandien su ja skirtis. Todėl, jei tik sąlygos leis, stengsiuos ir atsargoje nenutraukti santykių nei su kariuomene, nei su Šaulių Sąjunga. Esu ir būsiu visada pasiruošęs savo žiniomis ir darbu padėti kariams ir šauliams, jei tokia mano pagalba būtų reikalinga ir naudinga. O jei Tėvynei pradėtų grėsti rimtas pavojus, vėl pasimatysime pirmųjų kovotojų eilėse.

Lietuvos Respublikos Prezidentas
A. Smetona

Divizijos generolas Stasys Raštikis

Respublikos Prezidento š. m. balandžio 23 d. aktu brigados generolas Stasys Raštikis pakeltas į divizijos generolo laipsnį ir, jam prašant, paleidžiamas iš tikrosios karo tarnybos į atsargą, su teise dėvėti, kaip Vyčio Kryžiaus ordino kavalerius, karinę uniformą.

Ligšiolinis mūsų kariuomenės vadas d. gen. Stasys Raštikis šias pareigas ėjo nuo 1935 m. sausio 1 d. Kaip Respublikos Prezidento padėkos rašte minima, per tą laiką daug padaryta mūsų krašto ginkluotųjų pajėgų organizacijai, mokymui, auklėjimui. Pačiu neramiausiu ginkluotosios taikos metu eidamas šias atsakingiausias pareigas, d. gen. Raštikis yra taręs savo lemtingą, kaip vado, žodį visais kringiausiais momentais mūsų krašto saugumui. Nežiūrint skaudžiausių ir morališkai lietuvių tautą triuškinančių įvykių 1938—1939 metų kovo mėnesiais, nei lietuvių tauta, nei jos kariuomenė nepakriko ir nesusilpnėjo. Kad tai tiesa, ryškiausiu pavyzdžiu šviečia tie šeši milijonai litų, kuriuos patriotinė Lietuvos visuomenė entuziastiškai ligi šiol suaukojo Ginklų Fondui, nesigailėdama kartais ir pačių brangiųjų savo širdžiai aukų.

D. gen. Stasys Raštikis gimęs 1896 m. rugsėjo 1 d. Šiaulių apskr., Kuršėnuose. Baigė Marijampolės gimnaziją ir V. D. Universitetą. Karo tarnybą pradėjo Didžiojo karo metu. Pirmuosius karo mokslus išėjo Tifliso karo mokykloje 1917 m. Aukštąjį karo mokslą išėjo Vokietijoje.

Didžiojo karo metu d. gen. Raštikis dalyvavo kautynėse įvairiose Austrijos, Rumunijos ir net Turkijos frontuose. 1918 m. pavasarį iš tolimosios Gruzijos grįžo į Vilnių ir karininkų registracijos biure tuojau įsirašė savanoriu į besikuriančią mūsų kariuomenę. Į kariuomenę stojo 1919 m. kovo 22 d. ir buvo paskirtas 1-os kuopos karininku į 5 pėst. pulką. 1919 m. rugpiūčio 28 d. kautynėse buvo sunkiai sužeistas ir pasiliko kautynių lauke. Negreitai buvo vos gyvas surastas ir paimtas į nelaisvę, kurioje išbuvo iki 1921 m. balandžio 1 d. Grįžęs vėl stojo į kėstutėnų pulką, kuris stovėjo fronte prieš lenkus, ir ten ėjo kuopos vado pareigas. 1922 m. kovo 29 d. buvo perkeltas į vyriausiąjį štabą, kur tarnavo įvairiuose gen. št. valdybos skyriuose. 1926 m. gruodžio mėn. buvo paskirtas II-jo skyriaus viršininku. Šias pareigas ėjo ligi 1930 m. balandžio mėn. 1930 m. išvyko Vokietijon baigti aukštąjį karo mokslą. Įgijęs generalinio štabo karininko vardą, 1932 m. buvo paskirtas 5 pėst. pulko vado padėjėju ir etatiniu V. D. karininkų kursų lektoriumi. 1933 m. buvo paskirtas eiti 5 pėst. pulko vado pareigas. Kiek vėliau buvo paskirtas III pėstininkų divizijos štabo viršininku. 1934 m. birželio mėn. paskirtas generalinio štabo valdybos viršininku, o 1935 m. sausio 1 d. paskirtas kariuomenės vadu. 1937 m. lapkričio 23 d. pakeltas į brigados generolo laipsnį.

Per visą savo karinės tarnybos laiką d. gen. Raštikis buvo didelis mūsų karinės spaudos bičiulis, senas jos bendradarbis ir sveikos, realios linkmės nustatytojas.

Naujamam Kariuomenės Vadui, kariuomenės ir Šaulių Sąjungos vadovybei, visiems vadams ir viršininkams, kariams, šauliams ir šaulėms linkiu geriausios kloties visuose Tamstų darbuose ir sumanymuose.

Tegyvuoja mylima kariuomenė ir jos miela tautininkė Šaulių Sąjunga.

Brig. generolas S. RAŠTIKIS
Kariuomenės Vadas

Div. generolas PUNDZEVICIUS
Kariuomenės Štabo Viršininkas

Divizijos generolas Vincas Vitkauskas

Naujasis mūsų kariuomenės vadas d. gen. Vincas Vitkauskas gimęs 1890 m. vasario 1 d. Vilkaviškio apskr. Pajevonio valsč., Užubalių km. Mokslą ėjo Rusijoje. Baigė Orlo Aleksiejaus gimnaziją ir studijavo matematiką Maskvos universitete. Lietuvos universitete studijavo teisės mokslus ir yra išklaušęs teisių skyrių. Karo mokyklą baigė Maskvoje, o karininkų šaudybos kursus Oranienbaume. Lietuvoje yra baigęs aukštesniųjų viršininkų kursus.

Po Didžiojo karo grįžęs Lietuvon, 1919 m. vasario 1 d. įstojo savanoriu į besiorganizuojančią mūsų kariuomenę. Pradžioje buvo paskirtas Raseinių komendantu. 1919 m. lapkričio mėn. pakeltas į kapitono laipsnį. Nuo 1919 m. spalio 25 d. iki gruodžio 13 d. dalyvavo kautynėse prieš bermontininkus. 1920 m. vasario 28 d. buvo perkeltas į 7 pėst. pulką kuopos vadu, o tų pačių metų liepos 10 d. paskirtas bataliono vadu. D. gen. Vitkauskas dalyvavo kautynėse prieš lenkus ir buvo sužeistas. Ypač pažymėtinas nepaprastas ir energingas jo vadovautas 7 pėst. pulko III bataliono žygis prieš užnugaryje. 1920 m. rugsėjo mėn. pabaigoje minimas batalionas buvo atkirstas nuo savo dalių ir apie 10 dienų sunkiausiomis aplinkybėmis ieškodamas prasiveržimo išbuvo tarp lenkų ir bolševikų frontų ir, laimingai išvestas iš pražūties, grįžo prie savo pulko. Drąsiu ir sumaniu žygiu buvo išgelbėta 750 kareivių ir 10 karininkų su bataliono ginklais ir kt.

1921 m. iš 7 pėst. pulko buvo perkeltas į vietinį brigados štabą ir paskirtas ypatingų reikalų karininku. 1922 m. spalio 12 d. paskirtas tos brigados štabo viršininku. 1923 m. balandžio 9 d. paskirtas Klaipėdos komendantu, o gegužės 18 d. pakeltas į majoro laipsnį. 1923 m. gruodžio 1 d. perkeltas į III apygardos štabą ir paskirtas I-jo skyriaus viršininku. 1925 m. vasario 12 d. paskirtas laikinai eiti 9 pėst. pulko vado pareigas, o 1926 m. birželio 1 d. tose pareigose patvirtintas. 1926 m. vasario 18 d. pakeltas į pulkininko leitenanto laipsnį. 1927 m. paskirtas aukštųjų karininkų kursų etatiniu lektoriumi. 1929 m. pakeltas į pulkininko laipsnį. 1930 m. liepos 1 d. perkeltas į kariuomenės štabą ir paskirtas kariuomenės inspekcijos pėstininkų skyriaus viršininku, o 1935 m. rugpiūčio 1 d. paskirtas pėstininkų inspektoriumi. 1935 m. lapkričio 23 d. pakeltas į brigados generolo laipsnį. Šiose pareigose išbuvo iki 1939 m. balandžio 12 d., kada buvo paskirtas I-os pėstininkų divizijos vadu. 1939 m. birželio 13 d. pakeltas į divizijos generolo laipsnį. Šių metų sausio 22 d. buvusiam kariuomenės vadui d. gen. Raštikiui išėjus atostogų, d. gen. Vitkauskas buvo paskirtas laikinai eiti kariuomenės vado pareigas iki balandžio 22 d., kada Respublikos Prezidento aktu paskirtas kariuomenės vadu.

Divizijos generolas Vitkauskas, daug kovėsis su lenkais Nepriklausomybės kovų metu, po 19 metų vėl vadovavo istorinei Vilniaus rinktinei, kuri 1939 m. spalio mėn. 27 d. įspūdingai peržengė buvusią gairių sieną, o 28 d. įžengė į mūsų amžinąją sostinę. Naujasis kariuomenės vadas d. gen. Vitkauskas yra daug nusipelnęs mūsų kariuomenės mokymo srityje. Visą laiką dalyvavo karinėje spaudoje, keldamas pačius aktualuosius ir opiuosius karinio auklėjimo ir mokymo reikalus.

MOTINOS DIENA IR ŠEIMOS SAVAITĖ

Kasmet gegužės mėn. pirmąjį sekmadienį mūsų krašte švenčiama Motinos Diena. Jos metu reiškiamė pagarbą savo motinoms, kurios daug iškentėjo mus gimdydamos, giliai sielojosi augindamos ir nuširdžiai rūpinosi mus išauklėti dorais žmonėmis ir gerais Tėvynės vaikais. Pagarba motinai todėl turi plaukti iš visų vaikų širdies. Toji pagarba ir meilė turi būti reiškiamą ne tik Motinos Dieną, bet visą dieną — kiekvieną dieną, kiekviename mūsų žingsnyje, nes motina, kaip sakė didysis dainius Dantė, yra angelas sargas žemėje, kuris pridengia savo vaikus rūpestingumo ir meilės sparnais.

Lietuvių tauta savo motinoms iš tiesų yra parodžiusi gražios ir gilios pagarbos. Mūsų krašto bažnyčiose kabo gražiausi motinos paveiksłai, mes turime ištisą virtinę dainų apie motiną, o pastaruoju metu įvairios organizacijos kelia sumanymus motinos garbei, statyti paminklus. Ne veltui lietuvių motinai mūsų tauta reiškia tokią pagarbą ir dėkingumą. Mūsų tautos motinos yra to visiškai nusipelnusios.

Anais rusų verguvs metais lietuvių motina mūsų tautinio atgijimo žadintojus ir lietuvių kovotojus prie ratelio išmokė rašto ir skaitymo, ji vaikams įkvėpė lietuviškumo jausmą, motina išlaikė lietuvių kalbą, o jos ugdyta tautos laisvės meilė Lietuvai atnešė nepriklausomybę. Jeigu lietuvių motina per eilę metų savo vaikams nebūtų skiepijusi tikrojo patriotizmo, tai vargiai ar iš kaimų ir miestelių 1919 metais būtų atsiradę savanorių pulkai.

Kai gerai išsižiūrime ir giliai išsigalvojame į visą mūsų tautinio atgijimo eigą, tai be žodžių mums darosi aišku, jog tame darbe lietuvių motina suvaidino didį vaidmenį. Tas motinos vaidmuo yra nemažesnis, kaip vaidmuo knygnešių ir didžiųjų tautos laisvės kovotojų, nes visiems šitiems tautos vyrams pirmuosius stipriausius patriotizmo daigus iškiepijo ne kas kita, o tik motinos. Todėl už visą tai mūsų motinoms tenka itin didelė visos tautos padėka.

Motina yra tas kertinis akmuo, aplink kurį rikiuojasi visos šeimos gyvenimas. Atimkite iš šeimos motiną, tuomet jūs pajusite, kad daug ko nustojote. Motinos netekusi šeima neturi tos dvasinės šilumos, kuri nesustojama stipria srove plaukia iš kiekvienos geros motinos širdies. Niekas tiek savo šeimos geroje ir laime nesirūpina, kiek visu tuo rūpinasi motina, nes ji yra natūrali šeimos laimės kūrėja. Todėl mūsų visuomeninės organizacijos daro visiškai tiksliai, kuomet jos Motinos Dieną jungia kartu su Šeimos Savaitė.

Šiais audringais modernizmo laikais tvirta šeima yra atsparus ramstis visai valstybei. Tą gerai supranta valstybės vadai, kurie ne kartą yra viešai išsireiškę, jog motina yra šeimos siela, o šeima — valstybės pagrindas. Štai kokia reikšmė šiandien tenka motinai ir šeimai valstybės gyvenime. Todėl visi tie, kurie griaua šeimas, bando griauti mūsų valstybės pagrindus, o jeigu taip, tai jie yra valstybės priešai, su kuriais visiems tenka rimtai kovoti. Ir vis dėlto tenka neužmerkti akių prieš tuos faktus ir reiškinius, kurie mėgina griauti tvirtas ir sveikas

lietuviškas šeimas. Šiandien šeimų ardytojams mūsų krašte neturi būti jokios tolerancijos, nežiūrint, ar šeimos griovikas yra įžymus visuomenės narys ar eilinis pilietis. Visų tokių griovėjų tamsioms užgaidoms turi būti padarytas galas. Jeigu mes jautriai reaguojame į visus kitus priešvalstybinius reiškinius, tai lygiai taip pat turime tvirtai kovoti su tais linksmo ir nuotykingo gyvenimo ieškotojais, kurie kiekviena proga nevengia lįsti į svetimas šeimas ir griauti jų susikurtą laimę.

Tačiau šeimos apsauga nėra vien tik privatus dalykas. Kadangi mūsų valstybė, kaip sako konstitucija, šeimą laiko savo pagrindu, tai atėjo laikas šeimos apsauga susirūpinti plačiu valstybiniu mastu. Teko girdėti, kad vyriausybė yra jau paruošusi šeimos globos įstatymą. Bet tas įstatymas liečia šeimos globą tik medžiaginės apsaugos ribose. Reikėtų, tačiau, kad šeima valstybės įstatymais būtų globojama tiek teisine, tiek moraline prasme. Tuomet mes turėtume valstybės globą šeimoms visais gyvenimiškais atžvilgiais, kas būtų naudingas ir tvirtas šeimos materialinės ir dvasinės gerovės laidas.

Pernai, švenčiant Motinos Dieną ir minint Šeimos Savaitę, atitinkamos organizacijos parodė gražios iniciatyvos materiališkai sušelpiti gausias šeimas. Tą iniciatyvą reikia plėsti, organizacijoms ir socialinės apsaugos įstaigoms tenka rasti šiam reikalui daugiau lėšų, nes mūsų negausiai tautai gausios šeimos yra būtinos. Visuomenė ir valstybė, rūpindamasi didinti tautos prieauglį, pirmiausia turi rūpintis ir visais būdais imtis globoti gausias neturtingas šeimas. Turtingesnės inteligentijos tarpe gausnių šeimų bemaž nėra, bet už tai gausiomis šeimomis dažniausiai pasižymi neturtingi darbininkai ir ūkininkai. Jų šeimos išlaikymo našta reikia lengvinti sąskaiton tu, kurie vengia kurti šeimas arba jas sukūrę vengia turėti daugiau vaikų.

Todėl Motinos Diena ir Šeimos Savaitė yra gera proga ne tik viešai iškelti motinos ir šeimos vaidmenį valstybėje, yra proga ne tik susirinkimuose rodyti pagarbą motinai ir lietuviškai sveikai šeimai, bet taip pat yra proga svarstyti įvairius motinos ir šeimos apsaugos sumanymus, o radus juos naudingais, stengtis visa tai įgyvendinti, kad šeima, valstybės ir visuomenės rūpestingai globojama, jaustųsi visiškai saugi.

Atėjus Motinos Dienai, mes visi savo motinoms parodykime kuo tauriausią pagarbą ir kuo tyriausią meilę. Jeigu kitados su mūsų motinomis ir pasitaikydavo šioks toks „santykių įtempimas“, tai Motinos Dieną vaikai privalo likviduoti esančius nesklandumus. Motinos širdis visados yra kupina meilės savo vaikams, todėl reikia, kad ir vaikai būtų persunkti ta pačia meile savo motinoms. Atminkime, kad pasaulyje tėra tik viena motina — gimdytoja. Gerbkime ir globokime ją, kaip savo gyvybės šaltinį.

SKYRININKAS

DARBAS SU JAUNAIS KAREIVIAIS

(Tęsinys)

Pirmosios dvi dienos. Pirmosios dvi darbo dienos skyrininko su paskirtais į skyrių jaunais kareiviais yra ypač svarbios, nes tai yra jaunų kareivių pirmieji išpūdžiai kariuomenėje. Tie pirmieji išpūdžiai jaunam kareiviui pasilieka per visą jo karinę tarnybą, o dažnai ir visam gyvenimui. Todėl pradedant pratinti jauną kareivį prie karinės drausmės ir tvarkos, reikalaujama nepaprasto atidumo ir kantrybės. Pirmųjų dviejų dienų darbą daugiausia reguliuoja dalinio vadas, tačiau labai daug darbo teks ir skyrininkui, kuris visus savo gabumus ir sumanumą turi pašvęsti jauniems kareiviams.

Žemiau pateikiamas bendras vaizdas to pirmojo darbo, kurį teks skyrininkui vykdyti. Savarankiškas skyrininko darbas prasidės, kai jauni kareiviai bus išsimaudę pirtyje, kariškai perrengti ir dalinio vado suskirstyti į skyrius.

1. Gautus į skyrių jaunus kareivius skyrininkas vedasi į skyriui skirtą patalpą ir sako: „**Esu jūsų skyrininkas, vadinuosi (pasako laipsnį ir pavardę). Esate paskirti į mano skyrių (pasako skyriaus numerį). Visais reikalais kreipkitės tik pas mane, sakydami: Tamsta skyrininke (arba tamsta puskarininku)!**“

2. Sudaroma skyrių pagal ūgį ir sudaro skyriaus sąrašą, surašydamas: pavardes, iš kur kilę, kuo vertėsi prieš kariuomenę, ar išlaikė šeimą, išsilavinimas. Ta pačia proga naudinga pasiteirauti, kokie jų pirmieji išpūdžiai kariuomenėje. Tas pirmas pasikalbėjimas turi būti nuoširdus, kuris sušvelnins pirmąją jauno kareivio baimą.

3. Paskiria jauniems kareiviams lovas. Jei karais atsirastų lietuviškai silpnai kalbančių, tokius reikia guldyti šalia gerai žinančių mūsų kalbą.

4. Po to skyrininkas įsako atidaryti nuosavas dėžutes (spintelės) ir surašo visą nuosavą jaunų kareivių turtą (išskiriant maistą). Vieną sąrašuką skyrininkas įsako prisegti dėžutės (spintelės) viduje, o nuosavą pasilieka sau. Skyrininkas paaiškina, kad be jo žinios negalima nieko iš šių daiktų nei parduoti, nei šiaip kur išleisti. Tai daroma todėl, kad jaunų kareivių neapgaušintų nesąžiningi draugai ir kad jie patys vertingo daikto neparduotų pigia kaina. Paaiškina, kaip reikia laikyti dėžutėje (spintelėje) daiktus: atskirai šepetius nuo baltinių ir valgomų daiktų, taip pat atskirai knygas bei statutus. Įsako, kad didesnę pinigų sumą pasidėtų pas dalinio vadą arba dalies štabe, kuriuos reikiant galės pasiimti. **Draudžiama pačiam skyrininkui imti jaunų kareivių pinigus apsaugai.**

5. Supažindina jaunus kareivius su dalinio patalpomis ir rajonu. Parodo: dalinio raštinę, klasę, vietą laiskams rašyti (pasako dalinio adresą), valgyklą, prausyklą, arklides ir išvietę. Pamoko, kaip tomis patalpomis reikia naudotis ir išpėja dėl švaros palaikymo. Nuveda į pulko krautuotę ir paaiškina, kad tik čia viską pirktų, nes čia kainos yra žemiausios ir be to, pelnas eina pulko naudai. Perspėja dėl per-

didelio išlaidumo. Jei atsirastų vienas kitas analfa betas, pataria, kad be skyrininko žinios nieko nepirktų.

6. Valgykloje skyrininkas jauniems kareiviams paaiškina, kaip vartoti šaukštą, šakutę ir peilį: šaukštą laikyti dešinėje rankoje, peilį vartoti tik mėšai ar duonai piauti, bet į burną nekišti. Valgyti ramiai, netriukšmaujant; liekanas dėti į vieną skirtą indą, bet nemesti po stalą. **Skyrininkas valgo kartu su jaunais kareiviais, paimdamas maistą paskutinis.**

7. Peržiūri visą jauniems kareiviams išduotą aprangą. Žiūri, kad apranga būtų pritaikyta pagal ūgį. Jei dalinyje negalima pritaikyti (keičiant vienus su kitais), kreipiasi į dalinio ūkvedį, kad tas sandėlyje pritaikytų. Iš pagrindų apžiūrėti aprangą reikia todėl, kad jaunas kareivis, nesaugodamas ir greit suplėšęs aprangos dalį, negalėtų pasakyti: „tokią gavau“.

8. Praktiškai pamoko, kaip reikia pakloti lovą, kaip sudėti aprangą. Patikrinimo ir rytinės apžiūros metu nurodo jaunų kareivių klaidas, tačiau šaltai, nesikarščiuodamas.

Tolimesnis skyrininko darbas. Skyrininkas — auklėtojas. Karinė tarnyba turi tikslą parengti Tėvynės gynėją — kovotoją karų metui. Tas parengimas reikalauja ne tik karinio išsimokslinimo, bet ir jauno kareivio išsiauklėjimo, kad karo metu jis būtų kantrus, ištikimas viršininkams ir Tėvynei, nepalaužiamas dvasios kovotojas. Jaunus kareivius auklėja dalinio vadas ir kiti karininkai, bet ir skyrininkas, kaip netarpinis viršininkas, turi didelės auklėjimo įtakos. Specialiai šiam tikslui skirtų valandų skyrininkas neturi, bet jaunus kareivius auklėja per visą tarnybos eigą.

Skyriuje bus kilusių iš įvairių vietų ir įvairaus užsiėmimo jaunų kareivių. Jų tarpe bus iš miesto ir kaimo: iš miesto žvalėsni, kaimiečiai lėtesnio būdo ir klusnesni. Tačiau Tėvynei jie visi lygūs: geri ir naudingi. Visi atvykusieji jauni kareiviai pradeda naują gyvenimą — karo tarnybą. Pradžioje, nepažįstamų tarpe atsiradę, daugelis jausis nejaukiai, nieku nepasitikį.

Pirmoji skyrininko pareiga yra išsklaidyti tą jaunų kareivių blogą nuotaiką, nejaukumą. Tai jis galės atlikti, jeigu kiekvieną savo žmogų gerai pažins. Todėl tarnybos ir atliekamam laikui skyrininkas turi kiekvieną stebėti, pažinti jų būdus, gabumus, jų užsimojimus ir siekius, fizinį stovį, sugyvenimą su draugais ir t. t. Toks pagrindinis savo žmonių pažinimas skyrininkui padės atitinkamai iš kiekvieno reikalauti ir jį teisingai įvertinti.

Skyrininkas rūpinasi visais vienodai. Nedrąsius, silpnesnius ir mažiau gabius ne gąsdina, bet visur juos padrąsina ir draudžia draugams iš tokių atsilikusių juoktis. Draudžiama skyrininkui vartoti išsireiškimus: kvailas, apkiautęs, asilas ir t. t., nes tokiais išsireiškimais skyrininkas atstums nuo savęs jaunus kareivius ir neturės jų pasitikėjimo. Be to, taip nuolat užguiti jauni kareiviai pradės manyti, kad jie tikrai niekam tikę ir visai nebesistengs. Atvirkščiai, nesugebančius jaunus kareivius reikia daž-

niau pamokyti, atliekamu laiku su jais pasikalbėti, kaip pavyzdį nurodyti jų vienodo išsilavinimo draugus, kurie sėkmingai viską atlieka ir t. t.

Jaunų kareivių sudrausminimas. Viena svarbiausių skyrininko pareigų yra nuolatinis jaunų kareivių auklėjimas sąmoningoje drausmėje, kuria paremta visa kariuomenės veikla. Karinė drausmė yra vidujinė ir išorinė.

Vidujinė drausmė. Vidujinės drausmės auklėjimas yra pratinimas prie visiško klusnumo, t. y. pratinimas prie sąmoningo, tikslaus įsakymų vykdymo ir pareigos jausmo supratimo. Kiekviena proga skyrininkas primena klusnumo reikalingumą, duodamas pavyzdžių iš civilinio gyvenimo, sakysim: vaikų klusnumas tėvams, samdinių šeiminkui ir t. t. Jei civiliniame gyvenime negalima apsieit be drausmės, tai kariuomenėje tuo daugiau reikalingas susiklausymas. Įvairiais pavyzdžiais skyrininkas turi išaiškinti valdiniam, kad drausmė nėra tuščias, viršininkų išgalvotas darbas, bet kad tai yra kiekvieno pareiga valstybei.

Mokydamas jaunus kareivius klusnumo, skyrininkas visus savo reikalavimus išreiškia įsakydamas. Norėdamas pasiekti gerų rezultatų, skyrininkas turi žinoti šiuos įsakymų atidavimo pagrindus: 1. Įsakyti galima tik tarnybinais reikalais. 2. Prieš įsakant, reikia pagalvoti, ar tas įsakymas įvykdomas ir ar pakankamai valdinio suprantamas. Neaiškiai atiduotas įsakymas bus blogai suprastas ir, žinoma, blogai įvykdytas. 3. Įsakyti reikia ryžtingai, pasitikinčiu balsu (tonu), bet ne prašant ar maldaujant. 4. Reikia pasakyti, iki kurio laiko įsakymas turi būti įvykdytas. Jaunas kareivis įsakymą pakartoja ir įvykdeš apie tai praneša skyrininkui. 5. Nereikia įsakymų kaitalioti ir dėl mažų priežasčių juos atšaukti. Atvirksčiai, reikia stengtis, kad ir sunkiausias įsakymas būtų įvykdytas. Jei įsakymas įvykdytas netiksliai, reikia surasti klaidos priežastį. 6. Stengtis, kad valdiniai įsakymus nekritikuotų, bet juos gerbtų. 7. Reikia įsitikinti, ar tikrai įsakymas įvykdytas. Mažiausios vertės įsakymas negali būti paliktas neįvykdytas. Tačiau kontroliuoti reikia labai atsargiai, kad valdiniai tai nesuprastų jų „gaudymu“. Kada valdiniai bus pakankamai drausmingi, toji kontrolė nebus reikalinga.

Išorinė drausmė. Skyrininkui tenka atkreipti dėmesį ir į išorinę jaunų kareivių drausmę, kuri papildo vidujinę drausmę. Išorinė drausmė — tai yra kovotojo išvaizda, santykiavimas su viršininkais, kitaip tariant — karinis mandagumas. Išorinė kovotojo išvaizda liudija, kiek jis yra pamėgęs kariškumą, svarumą ir tvarkingumą. Skyrininkas turi stengtis išauklėti valdinius taip, kad neatsižvelgiant į įvairiausias darbus, jie valytų ir tvarkytų savo drabužius ir stengtųsi gražiai, kariškai atrodyti. Jaunas kareivis jausis gerai ir savimi pasitikės tik tada, jei jis išoriniai gerai atrodys. Nepritaikyti, suplyšę ar sutepti drabužiai jauną kareivį veda prie netvarkingumo ir apsilaidimo pareigos.

Karinis mandagumas. Be išorinės išvaizdos, reikia jaunus kareivius pratinti karinio mandagumo. Skyrininkas turi išaiškinti, kad kareiviui privalomas bendras „pilietiškas“ mandagumas, tačiau kariniai papročiai iš jo reikalauja dar daugiau — būti kariškai mandagiu: karinis sveikinimasis, užsilaikymas

viešoje vietoje, kreipimasis į viršininkus ir t. t. Skyrininkas, skiepydamas valdiniam karinį mandagumą, dažnai turi pasikalbėti šiomis temomis: 1) santykiavimas su viršininkais ir vyresniais: kreipimasis, kalba, atsakinėjimas ir t. t.; 2) santykiavimas su draugais: nuoširdumas, draugiškumas ir kitos pareigos, be kurių gyvenimas kareivinėse būtu neįmanomas ir nepakenčiamas; 3) užsilaikymas viešumoje: traukinyje, teatre, autobuse ir t. t., atsimerant, kad iš kario elgesio visuomenė sprendžia apie visą kariuomenės vertę.

Savarankiškumas. Skyrininkas turi atpratinti jaunus kareivius, kad jie kiekviena smulkmena nesikreiptų pas viršininkus, prašydami nurodymų ir paaiškinimų. Pradžioje nesudėtingose, o vėliau ir daugiau atsakingose pareigose, valdiniam reikia duoti laisvę. Kontrolė turi būti nematoma, kad jauni kareiviai nepasijustų sekami. Siekiant savarankiškumo, pareigos jausmo supratimas turi didžiausios reikšmės. Jeigu valdinys skirtą darbą (pareigas) ir nevisai tiksliai atlieka, bet dirba su noru — negalima jo bausti, o reikia tik jo klaidas išaiškinti. Jaunas kareivis, kiekvienam žingsny „vedžiojamas už nosies“, bus panašus į vaiką, kuris sunkiomis aplinkybėmis be skyrininkų ir kitų viršininkų globos pražus.

Tačiau, jei skyrininkas pastebi, kad kuris nors jaunas kareivis nepakankamai stengiasi jam pavestą darbą atlikti arba sąmoningai vengia pareigų, jį reikia griežtai įspėti ir, jei tas negelbsti, pranešti būrio vadui.

Geresniam valdinių pažinimui, atliekamu laiku ar šventadieniais skyrininkas turi mokėti susiartinti su jaunais kareiviais ir pasikalbėti jų reikalais, apie jų namus, nuraminti pasiilgusius savo artimųjų ir t. t. Gavus dalinio vado leidimą, šventadieniais grupelėmis reikia savo valdinius supažindinti su artimiausiomis apylinkėmis ir miestu. Tas „išskylas“ reikia išnaudoti praktiniam auklėjimui karinio mandagumo: pratinti sveikintis, užleisti kelią šaligatvyje ir t. t. Grįžus reikia pasikalbėti, kas jauniems kareiviams krito į akis, kas patiko, ką jie dar norėtų pamatyti ir t. t.

Taip apgalvotai veikdamas skyrininkas auklėja sąmoningą, savarankišką ir drausmingą kari. Taip išmokytas ir išauklėtas kovotojas, kad ir sunkiausiomis aplinkybėmis (ypač kare) ras išeitį. Tie geri savumai jam bus naudingi ne tik kariuomenėje, bet ir civiliniame gyvenime. Karinis auklėjimas drauge yra veiklaus žmogaus ir gero piliečio auklėjimas.

Br. Michelevičius

KAREIVIŲ MOTINA

5-kių paveikslų dramatis vaizdelis

Dalyvauja:

I. Atsitikimo dalyviai: 1) Juozas Guoba — buv. partizanas, ūkininkas, 2) Guobienė — jo žmona. 3) Onutė — duktė, 4) Eil. Guoba Antanas — sūnus, 5) Eil. Šalna Vytautas — Antano draugas.

II. Pasakojimo dalyviai: 6) Senutė — Juozo Guobos motina, 7) Vincas Guoba — Juozo brolis, žuvęs kautynėse, 8) Juozas Guoba — (pasakotojas), 9) Čyževskis — lenkų partizanų vadas ir 10, 11, 12) Čyževskio draugai — partizanai ir kiti.

I paveikslas

(Vakaras kaimo troboje)

Guobienė. Žiūrėk, tėvai, mūsų katinas kad prausiasi, — kojyte net už ausies užlenkdamas—svečius buria...

Guoba. Eik jau, moč, su savo burtais. Koks vėjas užneš dabar čia svetį?...

Guobienė. Gal Antanėlis parvažiuoja. Sapnavau šią naktį. Rodos, einu per kareivines ir matau: — mano sūnelis kad valo batus, kad šveičia, —ruošiasi kažkur. Norėjau klausti bet gi pats, kad pradėjai kosėt ir prižadinau, nebesuspėjau.

Guoba. Tai kad tau bala, prižadinau. Gaila, būtumei paklaususi, dabar visi žinotume. (Juokiasi).

Guobienė. Juokis, juokis... ot, kad taip ima ir parvažiuoja...

Guoba. Jei manytų parvažiuoti, būtų laišką parašęs. Greičiausiai, kad tik nebūtų pas mūsų Oną piršliai... oi, čiuptų mane senį už pinigines...

Onutė. Nenoriu, tėveli, piršlių. Škak! kad tu sudegtum, senas burtininke! Jei piršliai atvažiuotų, aš pasislėpčiau.

Guoba. Eė, dukra, tokią „katę“ ir maiše galima parduoti.

Onutė. Nenoriu, tėveli, nenoriu!...

Guoba. He, kad tau bala. Tokia pana, pasogos tūkstantėlė, žirgas staininis pakinkytas, he, tiesiog į dvarą...

Onutė. Man čia geriau, negu dvare...

Guobienė. Liaukis, tėvai, mergaitę erzinęs. Bus, mat, kas nebuve. Pirmą sūnų apvesdink, o tada kalbėk...

Guoba. Na, na, moč, pajuokaut galima. Žiūrėk, vakarienę greičiau pagamink. Rytoj anksti kelsiu, į kalvę reikės nešti noragai pasmailinti. Jei taip bus šilta, į dirvas eisime. (Beldimas į duris).

Guoba. Štai tau...

Guobienė. Prašom! (Ieina Antanas ir Vytautas).

Antanas. Labas vakaras, mieli tėveliai!

Guobienė. Vai, Jergutėliau!... Antanėlis. Sveiki, sveiki, sveteliai. (Sveikinimosi žodžiai).

Guoba. Sveikas, sūnau! Ar iš debesio dabar nukritot. Ir dar su svečiu. Kaimynas Šalna... Gerai, gerai, kad mūsų nepamirštate.

Vytautas. O, dėde, kaip gi pamirši...

Sveika gyva, Onute. Negalėjau praeiti pro šalį tavęs neaplankęs.

Onutė. Dėkui, Vyteli, iš tikrųjų buvau labai pasiilgusi...

Guobienė. Tėvai, prašyk svečius sėsti. Aš tuojau vakarienės ką nors...

Guoba. Na, vyrai, kabinkit milines ant gembės. Sėskite. Pasikalbėsime. O tu, moč, kep kiaušinių visą kapą! Tokie brangūs ir taip netikėti svečiai...

Vytautas. Aš tai, dėde, skubėsiu į namus, paskiau bus vėlu. Užėjau taip sau aplankyti...

Guoba. Užėjai, ir kaimynėl, taip lengvai nepabėgsi. Pasisvečiuok, rytoj Antanas galės pavėžinti iki namų...

Vytautas. Labai dėkui, bet...

Antanas. Koks čia bet, pavakarieniausime, pasikalbėsime... juk nedega, — suspėsi.

Onutė. Neišleisk, neišleisk, broleli, svečio. Kic, kic, kic! Katinėli, koks tu geras burtininkas...

Guobienė. Onute, nubėk į kamara, tik greitai... rasi ten. Aš ugnį užkursiu...

Onutė. Gerai, mamyte, tuoj...

Guoba. Taigi sakykite, kaip čia taip stauga atsiradot. Ir laiško neparaišei...

Antanas. Ką čia, tėveli, mums kareiviams reiškia tų porą kilometrų nuo stoties, vieni niekai. Be to, ir patys nesitikėjome dabar atostogų...

Vytautas. Atostogos, dėde, iš šautuvo iššovėme!...

Guoba. Kaip tai iššovėte?...

Antanas. Labai paprastai, tėve. Tik vakar, šeštadienį, mums su Vytautu valant šautuvus ir kalbant apie namus, apie atostogas, įeina į klasę būrininkas ir paskelbia kuopos vado vardu: — Kas šiandien geriausiai sušaudys, tam trys dienos atostogų! — Mudu tik pasižiūrėjom, paspaudėm rankas. Aš jam sakau: laikykis, Vytautai!... Na ir šaudė visa kuopa, luppa, net taikiniai dreba. Rezultatai puikūs. Stojom mes su Vytautu į pamainą. Širdis dreba, bet laikausi. Pradedam. Vienas, kitas... ir t.t. skaito mano. — 112 tik nesurikau: — Važiuoju!... bet skaito Vytauto kliudimus ir imu pavydėti, bet ačiū Dievui...

Guoba. Na ir ką?

Antanas. Irgi 112, reiškia, turime daugiausia ir po lygiai!... Maniau, burtą trauksim, bet kuopos vadas priejo ir sako: — Gerai, vyrai! Raštininke, parašyk šiandien eiliniams Guobai ir Šalnai atostogų liudijimus. Šiandie galėsite išvykti... Štai, tėve, ir esam!... Ši sekmadienį mums didelė šventė...

Guobienė. O kas gi yra?

Vytautas. Pamiršai, tetule, ogi motinos diena...

Guobienė. A... tikrai buvau pamiršusi.

Antanas. O mes kariai savo motinų nepamirštame. A, Onutei nupirkome po knygą. Žinoma, Vytautas brangesnę... Onutė. Dėkui, dėkui broleli, dėkui Vytautai...

Guoba. A, žinau, žinau, kas vasarą po tais klevais dūšaudavo. Juokais primenu Onutei piršlius, tai ji spiriasi visomis keturiomis. Nereikia ir gana!.. Gerai, vaikai, jūs man visi brangūs ir verti mano meilės...

Antanas. O tau, geroji mamyte, štai dovanėlę nupirkau — šilkinę skarelę. Priimk, mama!

Guobienė. Sūneli, balandėli mano! Dievulėliau... Dėkui, dėkui! Ir tokia graži!.. Vaje, nedėk man ant galvos, dar sutepsiu prie puodų. Tegu būna atminimui arba vasarą bažnyčion... Ajagi, tokia graži, — net akys raibsta...

Antanas. O tau, tėve, pažadą būti geru kareiviu!

Vytautas. Dėde, kaip mums būtų malonu išgirsti bent vieną tamstos, seno partizano, pasakojimą. Daug apie tamstą girdėjau, bet tamsta pats dar nieko nepasakojai.

Guoba. Nemėgstu daug kalbėti. Bet kai dabar sulyginu anuos laikus ir dabartį, ojojoi, koks skirtumas. Žiūrėkite, štai ant sienos senos mano motinos paveikslas. Rodos, amžinai jis bus toks pat. Balta skarelė, gilios raukšlės veide ir rami meilė akyse. O kokia didi galybė šios kuklios moterėlės širdyje. Motinos niekuomet nesikeičia, bet laikai, laikai...

Antanas. Nors gal ir per skaudūs, tėve, tau tie prisiminimai, atleisk, kad verčiame juos prikelti, bet nuoširdžiausiai prašytume.

Guoba. Gerai. Jūs esate tokie pat kareiviai, koku ir aš tuo laiku buvau. Pradėjęs turiu baigti. Tai atsitiko kovų dėl laisvės laikais. Galit suprast, mano mielieji, kiek motina prikentėjo ir prisirūpino. kada aš koviausi Karpatuose. Bet Dievui padedant, laisvę atgavus, nudžiuginau senutę savo grįžimu. Bet čia vėl... kaip žinote, mūsų ūkis buvo likęs neutralėje zonoje. Gyvent buvo tiesiog neįmanoma: lenkų partizanų gaujos plėšė, žudė ir degino... Nutarėm gintis nuo to laukinio siaubo. Taigi, amžiną atilsį, su broliu Vincu išėjom Lietuvos partizanais. Ak, palikom motiną verkiančią, raudančią vieną, o mes pradėjom kovą. Buvo ruduo, pats pabiurimas. Kartą pasišaukė mus vadas ir sako:

II paveikslas

(Rudens naktyje)

Partizanų vadas. Broliai Guobos, dar vienas jums uždavinys.

Vincas. Visuomet mes pasirengę!

Partizanų vadas. Jums tenka šiąnakt išspręsti jūsų sodybos kaimynystėj esančio Noručių dvaro mįslę. Tai sunkus uždavinys. Aš vis gaunu apytikrių žinių, kad ten kažin kas rengiama. Gali būti visko. Jums abiems tenka tuos gandus patikrinti ir iki ryto pranešti man. Jūs tas vietas geriau pažįstate, nekaip visi kiti.

Juozas. Taip, vade, nuo vaikystės dienų.
Kiekvienas kampelis mums ten žinomas.

Partizanų vadas. Sudiev, vyrai, rytoj man pasakykite, kas tame dvare yra. Laimingai jums!

Abu. Sudiev. Ryt pranešim tamstai. (Vėjas, lietus).

Juozas. Na, tai ką?..

Vincas. Pirmyn!..

Juozas. Ech, tokia naktis tik velniam vaikščioti ir mums.

Vincas. Taigi mus velniais ir vadina. Tinka!..

Balsas. Deklamuoja (audros fone).
Žvarbus vėjas draiko naktį juodą
Ir lietingus debesis juodom erdvėm gena.

O pakluonėm ir laukais vėjuotais,
Žengia tyliai drąsūs partizanai.
Kas mirtis jiems? Kas pabiuręs kelias?..

Narsūs vyrai baimės nepažįsta!
Delne kaista sunkus parabelius, —
Ar sugrįžt laimėjus, ar visai negrįžti!..

Juozas. Palauk, Vincai, reikia atsikvėpti.

Vincas. Na tai savo namus jau pasiekėme. Dar pora kilometrų ir būsim vietoje.

Juozas. Štai, šita obelis saldinė. O kiek daug obuolių šią vasarą buvo.

Vincas. Buvo...

Juozas. Ak, kad taip užeit į namus, pasisildyti, pasislėpti nuo vėjo ir lietaus...

Vincas. Nekalbėk niekų...

Juozas. Vincai, vargšė mūsų motina, ką dabar jinai veikia viena.

Vincas. Tur būt, meldžiasi. Kambarėly šviesu...

Juozas. Taip būt miela priglaust galvą prie jos krūtinės, pasidžiaugti kartu su ja gyvenimo laime. Ji, tur būt, dažnai verkia. Ak, taip norėtusi užeit, paguost, pradžiugint.

Vincas. Ko čia griaudeniesi, kaip mergaitė. Užeit... o išeinant dar didesnį sopulį palikt. Uždavinį atlikti svarbu. Paskiau žiūrėsime...

Juozas. Noriu nors per langą pažvelgt į vidų, gal pamatysiu ir ją...

Vincas. Užteks, pailsėjom. Pirmyn!..

Balsas. Deklamuoja.
Slenka krūmais, it naktiniai žvėrys,
Drasko šakos veidus, perplėšia drabužius...
Balti dvaro mūrai netoliese žėri,
Senos parko liepos blogą burtą užia...
Toj naktij vėjuotoj, toj naktij neregėj,
Vėjas lanksto liepas, vandens pila sroves...
Tik dvi širdis nerimu taip dega. —
Tai du partizanai rengiasi į kovą.

Vincas (prašnabždomis). Hm, prie klojimo daug arklių stovi, vadinasi, yra ir raitelių...

Juozas. Reikia įlipti į tą liepą ir pažiūrėti, kas yra antrojo aukšto apšviestame kambaryje.

Vincas. Lipk!.. Taip ot... stok ant pečių... gerai...

Juozas. Jau...

Vincas. Nu ką? Matai?

Juozas. Palauk, reikia truputį aukščiau...

Vincas. Matyti?..

Juozas. Matyti, labai gerai matyti...

Vincas. Kas?..

Juozas. Daug svečių... geria vyną... ir

senė su dukterimi yra... Vienas turi daug kryžių ir medalių... matyt, karininkas.

Vincas. Lipk žemyn...

Juozas. Palauk... tas medaliuotas ponas kažką ima iš geležinės spintos. Daug popierių... atskleidžia žemėlapi... palauk, kažką skaito, visi sustojo...

Vincas. Tur būt, įsakymą. Lipk žemyn, po perkūnais!..

Juozas. Ką darysime?

Vincas. Reikia tuos dokumentus atimti.

Juozas. Sakai, įsiveržti į kambarį...

Vincas. Tik taip. Skubėkim, o kai atgal sukraus į tą geležinę spintą, bus daug bereikalingo darbo...

Juozas. Matai, prie durų mažytis žiburėlis sužybčioja ir vis gęsta toje pačioje vietoje... tur būt, sargybinis rūko.

Vincas. Vargšas... Stovi, tai reiškia, nugarą atsukta prieš vėją. Gerai. Duok durklą. Šliaužiam...

(Tyla. Staiga trumpas riktelėjimas, urzgimas, negarsus krintančio šautuvo bildesys).

Vincas. Dabar laiptais aukštyn! Tik drąsiai!.. (Tylūs skuboti žingsniai laiptuose).

Vincas. Čššš!.. — pasiklausykime. (Girdėti už durų įvairūs balsai).

1. balsas. Išgerkime už mūsų brangų svečių ir vadą!

2. balsas. Niech žyje!

Daug balsų. Vyvat! Vyvat! V... (durų trenksmas).

Vincas. Rankas aukštyn! (Moters cyptelėjimas ir suspiegimas). Tylėt! Nei garso! Vietoje nudėsiu!

Juozas. Nesijudinkit!

Vincas. Aplink!.. Taip, tamsta, panele, irgi nusigrįžkite!

Moters balsas. Niechcem...

Vincas. Apsigrėžk! o ne... saugok, Juozai! (tyla, lankstomų popierių čiuzėjimas). Čia yra moterų, tai mes nenorime jūsų užmušti, bet kuris drįsite pro duris iškišt nosį, nušausime... (Durų subildėjimas). (Šamysis).

Čyževskis. Ak, ak, po velnių, dokumentai! Mūsų dokumentai!..

Moters balsas. Kapitone, kodėl tu nešovei to chamo, jis mane įžeidė... (verkia).

Čyževskis. Vytis, kelt visus ant kojų (Pasigirsta šūviai lauke).

1. balsas. Šaudosi, susitiko su sargybiniais!

Čyževskis. Vytis, pagaut tuos du šunes! Greičiau!..

2. balsas. Tai pažįstami — mūsų kaimynai Guobos!

Čyževskis. Sudegint juos!

Moters balsas. Jok, jok, kapitone, sudegink!

Čyževskis. Jojam!

III paveikslas

Motina. (Meldžiasi). Sveika Marija, malonės pilnoji ir t. t. (tolimi šūviai). Šaudosi? Panele švenčiausia! Gal ir mano sūneliai kur nors kariauja? Apsaugok juos nuo priešų kulkų! (Dar artimesni šūviai). Viešpatie Dieve, išklausk maldas mūsų, o balsas mūsų tegu pas tave nueina. Tėve mūsų, kurs esi danguje ir t. t. (tylus beldimasis į duris). O kas čia dabar tokiam vėlume? (Garsesnis beldimas). Kas čia?

Juozas. Tai mes, mamyte, atidaryk!

Motina. Dievulėliau tu mano, tai jūs, sūneliai! Eikite, eikite į vidų... Kas tau, Juozeli, brangus, tu vienas paiti nebegali.

Juozas. Nieko, mamyte...

Vincas. Nenusigąsk. Truputį koją peršovė. Reikia aprišti. Kraujas bėga...

Motina. (Verkdama). Dievuliau, Dievuliau...

Vincas. Neverk, mamyte, duok kokį nors skudurą... reikia skubėti, mus priešas vejasi...

Juozas. Broli, imk visus dokumentus ir bėk vienas...

Vincas. Negaliu tavęs palikti...

Juozas. Aš tik trukdysiu. O čia minutės brangios. Bėk!

Vincas. Negaliu!

Juozas. Aš tau sakau, bėk! Kas bus, tai bus, o uždavinį reikia tinkamai atlikti...

Vincas. Gerai. Iki aušros gal spėsime su draugais čia grįžti ir tave su motina išvešime iš čia. —

Juozas. Gerai. Skubėkit. Laimingai tau!

Vincas. Iki pasimatymo! (Durų trinktelėjimas).

Motina. O Dieve brangus. Drebu, drebu dėl jūsų, mano vaikai, kaip drebulėlė dienas ir naktis...

Juozas. Dovanok, mamyte, kad tokie laikai... Kai priešų nebebus mūsų žemėje, tada būsime laimingi... (Pasigirsta tolimas triukšmas).

Motina. Kas tai?

Juozas. Tai jie. Mamyte, gesink žiburį. Aš lipsiu ant aukšto. Sakyk, kad mes išėjome...

Motina. Slėpkis, sūneli, slėpkis... (Arklių kanopų bildesys). Išgelbėk mus, Viešpatie!..

Čyževskis. (Lauke) Apsupt namą. Užstot langus. (Beldimas). Atidaryk!

Motina. Kas čia?

Čyževskis. Neklausk, o greičiau daryk! Na vot... (viduje). Uždek žiburį! A... tai ką, sene, dar nemiegojai!

Motina. Taip neramu, šaudosi, užmigti negalėjau...

Čyževskis. O sūnūs, a?..

Motina. Nėra...

Čyževskis. Nėra?.. (Velniškas juokas). O čia kraujas... kieno? Kieno čia kepurė?..

Motina. Nėra, išėjo?..

Čyževskis. Ak, tu sena ragana, užmušiu, kaip gyvatę! Sakyk, kur paslėpei: (Kirtis).

Motina. Dievuliau!.. sakau, išėjo...

Čyževskis. Sakyk!..

Motina. Gėdykis mušti seną moterį, žvėrie. Argi aš kariauju su tavimi, ar aš ką žinau?..

Čyževskis. Namus sugriausiu, sudeginšiu!.. (Durų trenksmas).

Juozas. Štai aš, žiopy! Suimk mane, bet motinos nekankink, gyvuly!

Čyževskis. Ak, tai tu! (?) Kur dokumentai?

Juozas. Mūsų štabe...

Čyževskis. Suimt jį. Rišt prie balno!

Motina. Ponuli, dovanok! palik!

Čyževskis. Stipk, ragana! Ant arklių!..

Motina. Atiduokit man sūnų! Sūneli! (Tolstantis su vėjo kaukimu besimaišęs šauksmas). Sū-ne-li!..

SUŽEISTAS NEPASIDAVĖ Į NELAISVĘ

Vyčio kryžiaus kavaliarius eilinis Teofilis Masionis gimė 1895 m. Alytaus aps., Seirijų vl., Staciškių kaime. 1918 m. per Kalėdas sužinojęs, kad kuriasi Lietuvos kariuomenė, ne tik pats nutarė stoti savanoriu, bet kalbino ir savo draugus. 1919 m. sausio 1 d. iš Seirijų apylinkės išvyko 19 vyrų į Alytų ir įstojo į 1. pėst. pulką. Vasario 12 d. jau jis kaunasi ties Jeznu. Nuo to laiko prasideda nuotykingos kario dienos.

Pirmą kartą užimant Daugus, Masionis su dviem vyrais buvo išsiųsti į žvalgybon. Išžvalgę priešą, Pajaujis nuvyko pranešti kuopos vadui, o Masionis su Varnele liko toliau sekti. Netrukus priešas pradėjo smarkų puolimą. Varnelė netikėtai buvo užkluptas ir sunkiai sužeistas. Masionis, negalėdamas kitu keliu pasiekti savo dalį, bėgo kartu su puolanciais ir prieš kareiviai jam nieko nedarė. Mat, jis eidamas į kariuomenę, iš namų nusiėmė ir kariuomenėje dėvėjo tokią pat milinę ir kepurę, kokias dėvėjo priešas, tai, matyt, buvo palaikytas savo žmogumi. Pradėjus mūsiškiams smarkiai šaudyti, priešas išsibėgiojo. Masionis prisijungė prie savųjų. Užėmus tą vietą, kur buvo užpultas kareivis Varnelė, jį rado dar gyvą, bet vežamas į Alytų mirė.

Tarp Varėnos ir Bobriškių kuopa ruošėsi pietauti. Atbėgęs civilis pranešė, kad užpakalyje priešas rengiasi pulti. Vadas karininkas Žemaitis, paėmęs 4

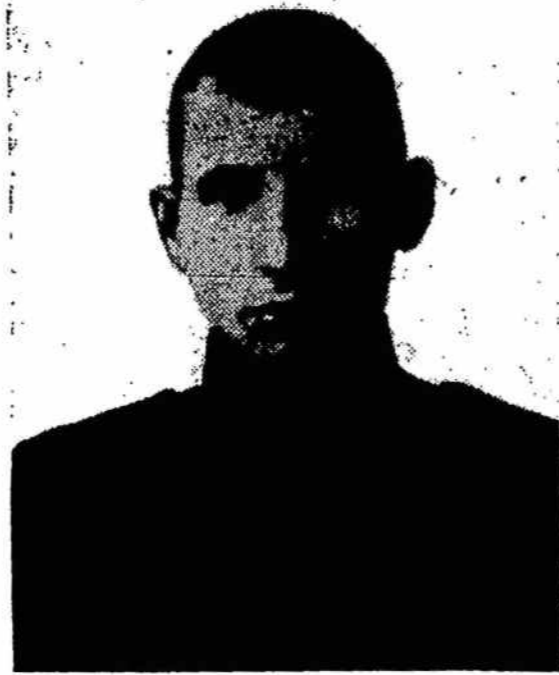
vyrus, išvyko pasižvalgyti. Prijojus pušynėlį, kareivius paliko jame, o pats, palipęs į kalnelį, ėmė stebėti priešą. Tuo laiku iš Bobriškių kaimo pusės pasipylė iš kulkosvaidžių ir šautuvų šūviai ir priešas pradėjo pulti. Vadas grįžo pas savus ir įsakė trauktis. Priešo buvo labai daug ir jis jau buvo užėjęs iš dviejų šonų.

2. kuopa stovėjo už Anykščių. Šilėnų kaimas ėjo iš rankų į rankas. 8 apskresni vyrai buvo išsiųsti į priešą pusę žvalgybon. Apžiūrėjus priešą, vienas nuvyko pranešti vadovybei, o kiti sekė toliau. Nespėjus pranešimo nunešti, buvo užpulta mūsų lauko sargyba. Įvyko susišaudymas. Žvalgai, išgirdę susišaudymą, iš užpakalio atidengė ugnį. Priešas patyręs, kad iš dviejų šonų pliekiamas, ėmė trauktis atgal ir užbėgo tiesiai ant mūsų žvalgybos. Žvalgams pasidarė gana geras taikinytis ir jie ėmė dar smarkiau šaudyti. Lauko sargyba taip pat palaikė stiprią ugnį. Priešas buvo išblaškytas.

Ties Naujasodžių kaimu buvo smarkios kautynės. Priešo didelės jėgos iš visų pusių spaudė mūsiškius. Trauktis taip pat nebuvo kur, nes iš vienos pusės tyruliavo ežeras, o iš kitų — smarkia ugnimi puolė priešas. Gyventi ar mirti, bet į nelaisvę Masionis pasiryžo nepasiduoti. Prisileidęs priešą visai arti, neatsižvelgdamas į pavojų gyvybei, prasiveržė pro priešą ir pabėgo. Bėgant kulkos zvimbte zvimbė, pralėkė net pro kojas ir nutraukė kairės rankos pirštą, tačiau į nelaisvę nepasidavė.

Po to teko gydytis Karo ligoninėje. Vėliau buvo paskirtas į ūkio kuopą. Toje kuopoje Masionis nesutiko tarnauti. Tada paskyrė į I divizijos štabą. Iš kariuomenės visai išėjo 1920 m. balandžio 12 d. Kaip savanoris gavo žemės Alytaus aps. ir vl., Rožučių kaime. Joje ir dabar gyvena. Už narsumą apdovanojtas Vyčio kryžiumi.

Vand. Junaitis

1 pėst. pulko
eil. T. Masionis

IV PAVEIKSLAS

(Geležies tylus skambtelėjimas, žingsniai)

Motina. (Tyliai). Sūnau! Juozuk!.. Juozeli! Ar tu esi?

Juozas. Aš!.. čia esu... kas tai?..

Motina. Tylėk, vaikeliai mano, aš atėjau tavęs gelbėti... .

Juozas. Mamyte, tu? Kaip tai?..

Motina. Tu surištą? Palauk, tuoj atrišiu... .

Juozas. Mamyte, kaip galėjai čia patekti?.. Aš, tur būt, sapnuoju... .

Motina. Atbėgau paskui tave į dvarą. Puoliau ponui po kojų... suspardė... išmetė... bet išsitarė, kad tu esi rūsyje. Atsigaivėjusi atsiminiau, kad požemio durys neturėjo spynos, o tik štanga uždėta... Ropote atropojau... ir Dievo apvaizda... Kelk, sūneli, ir bėk, tuojau pradės švisti, bus vėlu... .

Juozas. Ak, motule brangioji, ...bėkim... .

Motina. Bėk tu... aš jau nebegaliu... . vis tiek man mirti... .

Juozas. Tave ant rankų parnešiu, bet nepaliksiu čia... .

Motina. Girdi, kažin kas laiptais lipa. Einame... .

Juozas. Duok ranką, mamyte... (vėjo švilpimas) o ten už parko į miškelį... gerai... .

Motina. Palik čia ant lauko mane, o tu bėk... .

Juozas. Ne, mamyte, ne... (Tolimas triukšmas). Jau pajuto mūsų pabėgimą... .

Motina. Sūneli, skubėk! Aš negaliu, man taip silpna... .

Juozas. Mamyte, o taip ant rankų... . Kokia tu lengva, kaip plunksnelė... .

Motina (silpnai). Sūneli, kaip gera. Aš jaučiu tavo širdies plakimą. Kaip galingai ji plaka, kaip varpas... .

Juozas. Tu tokia perlyta, vienplaukė... .

Motina. Bet man taip gera ant tavo rankų... .

Juozas. Štai jau ir mūsų miškelis, pakalnėje dunkso mūsų namai. Bet čia truputėlį pailsėsime, užuovėja... .

Motina (silpnai). Taip, pailsėkime... .

Juozas. Motin, pirma mūsų, mūsų namus pasiekė priešas ir nieko neradęs padega... . Ech, raudoni ugnies liežuviai kopja stogais... .

Motina. Kaip šviesu... .

Juozas. Mūsų namai dega... .

Motina. Sūnau, aš regiu, prasivėrė dangus ir toks šviesus ir geras Dievas šaukia mane... . einu, einu aš pas Jį... . Sūneli, mane šaukia šviesus Dievas... . einu... . einu... .

Juozas. O Dieve, mano motin, brangiausioji mamyte... (Verkia). (Šūviai, triukšmas).

V PAVEIKSLAS

(I pav. tąsa)

Guoba. ...Degančių namų raudona pašvaistė apšvietė mirstančią motiną. Jos plaukai buvo pilni sukietėjusių krauju. Ji buvo visa suspardyta prieš kojų. Tos malonios akys buvo plačiai atvertos ir žvelgė į ugnies nuožymą aukštybes; ant lūpų stingo laiminga šypsena. Tyliai geso toji menkutė žmogysta ir didi savo meile motina.

Brolis Vincas, atskubėjęs su draugais, sugavo padegėjus gaisravietėj ir šaudė juos kaip zuikius, pamišusiai besiblaškančius tarp degančių trobų. Pleškėjo šūviai, o aš netoliese parpuolęs ant nutilusios savo motinos krūtinės raudojau... (Pauza).

Vytautas. Kokia šurpi istorija, dėde... .

Antanas. Tėve! Štai aš, štai mes, mūsų šimtai tūkstančių jaunuolių, visi kaip vienas sakome jums: Gana! Mes būsim gerie kareiviai, verti savo narsiųjų tėvų. Ir niekam, nors ir pragaro galybė eitų, mes neleisime jūsų skriausti.

Guoba. Taip. Dėkui, sūnau. Jūs esate mūsų viltis ir džiaugsmas.

Guobienė. Tegū Dievas jums padeda, sūneli... .

Juozas Kuzma

POLITIKOS APŽVALGA

NEPAPRASTAS RIBBENTROPO PAREIŠKIMAS

Balandžio 27 d. 14 val. 30 min. Vokietijos užsienių reikalų ministras Ribbentropas Reicho kanceliarijos didžiojoje priėmimo salėje, dalyvaujant diplomatiniam korpusui, o taip pat Vokietijos ir užsienių spaudos atstovams, padarė sensacingai lauktą pranešimą apie ligšiolinę politinę padėtį. Pradžioje ministras pažymėjo norį susirinkusius betarpiškai supažindinti su eile politinių dokumentų, kurie, Reicho vyriausybės nuožūra, pasaulio visuomenei, o ypač neutralių valstybių vyriausybėms, esą labai reikšmingi. Toliau Ribbentropas kalbėjo:

1939 m. rugsėjo 5 d. Anglijos ir Prancūzijos galiūnai paskelbė Reichui karą, neturėdami tam jokios išmintingos priežasties. Vokiečių tauta ir jos vadas jau nuo 1933 m. pradžios vedė norą taikingai sugyventi su anglų ir prancūzų tautomis. Tačiau esamomis aplinkybėmis sąjungininkų paskelbtą karą Vokietija priėmusi su šventu pasiryžimu. Priėmusi todėl, kad norima Vokietiją išardyti, norima vokiečių tautą padaryti beteise ir sunaikinti ūkiškai. Kai tiesioginis puolimas prieš vokiečių vakarų įtvirtinimus sąjungininkams atrodė nesėkmingas ir kai sukurstytas lenkų sąjungininkas savo uždavinio neįvykdė, Anglija ir Prancūzija pradėjusios galvoti apie karo išplėtimą, visokiais būdais mėginant kitur nukreipti karo lauką ir įtraukti į konfliktą neutraliąsias valstybes. Tam tinkamiausiu objektu Anglijai atrodžiusios mažosios Europos valstybės, o britų imperijos tautos — labai gera pagalbinė kariuomenė, norint senu būdu išsaugoti savo žmones. Todėl pradėta sistemingai agituoti neutraliuosius prieš neutralumo principą ir prieš jų pastangas neįsivelti į karą. Pagaliau Ribbentropas pateikė visą eilę anglų ir prancūzų valstybių vyrų pareiškimų, kuriais nuo 1940 m. pradžios neutralieji buvo raginami stoti prieš Vokietiją sąjungininkų pusėje, o taip pat nurodė ir veiksmų, kuriais buvo laužomos tų neutralių teisės. Toliau, pasak Reicho ministro, balandžio 12 d. ponas Duff Cooperis visiškai nusiėmė kaukę ir brutaliu atvirumu pareiškė: „Išaiškinę neutraliosioms valstybėms, kad jų pačių laisvė ir nepriklausomybė atsidūrė pavojuje, mes jiems turime atvirai pasakyti, ko mes norime ir kokį vaidmenį kiekvienas turi suvaidinti sąjungoje, kuri siekia Vokietijos sunaikinimo. Jei viena ar kita valstybė rodo abejingumo ženklą, mes turime veikti taip, kad toks abejingumas būtų tuoj nugulėtas“.

Dėl Suomijos Sovietų Sąjungos konflikto Chamberlainas yra viešai patikinęs, kad sąjungininkai buvo pasiryžę padaryti karinę intervenciją, jai panaudojant Šiaurės valstybių teritoriją. Netiesa, kad ši akcija turėjusi priklausyti nuo Skandinavijos valstybių sutikimo praleisti į Suomiją sąjungininkų kariuomenę. Reicho turimomis žiniomis, sąjungininkai kovo men. Suomijos pasiuntiniui Paryžiuje patvirtinę, kad, Suomijai prašius, apie jų kariuomenės žygiavimą per Norvegiją ir Švediją toms valstybėms bus pranešta nesiklausiant jų vyriausybės sutikimo. Buvę mėginanti sutrukdyti ir taikos derybas tarp Sovietų Sąjungos ir Suomijos. Ribbentropo teigimu, Norvegijoje patekę į vokiečių rankas daug dokumentų, kurie rodo ankstesnę anglų slaptosios žvalgybos veiklą ir planą atitinkamose vietose išlaipinti anglų ir prancūzų ekspedicinius korpusus ir užimti Norvegiją. Norvegijos vyriausybė jau ilgą laiką slaptai simpatizavusi anglams. Turimi dokumentai rodo, kad Norvegijos vyriausybė buvo pasirengusi ne tik sutikti su karo išplėtimo akcija, bet, jei bus reikalas, joje net aktyviai dalyvauti ar ją remti. Tuo tarpu visi dokumentai ir pranešimai rodo, kad Švedijos vyriausybės neutralumo pareiškimai buvę labai rimti ir kad Švedija nė vieną akimirką nieko nedariusi, kas prieštarautų neutralumui.

Nepavykus išplėsti karą SSSR Suomijos konflikto metu, sąjungininkai pradėję kurstyti pietryčių Europą, prasidėję anglų slaptosios žvalgybos sabotazo veiksmai Balkanuose, o Weygando armijos mobilizavimas buvo nukreiptas ta pačia linkme. Kada sąjungininkų pasirengimai užimti Norvegiją jau buvo baigiami, buvo pradėtos skleisti žinios apie sistemingą Norvegijos teritorinių vandenų neutralumo laužymą iš vokiečių pusės, ir kad sąjungininkai turi teisę nerespektuoti tų vandenų neutralumo. Kiek vėliau sąjungininkai viešai pareiškė padarysį sprendžiamų žygių Europos šiaurėje. Tokių faktų akivaizdoje Reicho vyriausybė sustiprino budrumą visiems atvejams, o kada sąjungininkai paskelbė Skandinavijos vandenų suverenumą neegzistuojanti, kancleris Hitleris tuoju davė

įsakymą išplaukti vokiečių laivynui ir, jeigu sąjungininkų keitinimai būtų pradėti įgyvendinti — neišvengiamai išsikišti. Balandžio 8 d. anglų kariuomenės daliniai, kurie turėjo užimti Stavangerį, Bergoną, Trondhjemą ir Narviką, jau buvo pakrauti ir iš uostų išplaukę. Britų admiralitetas sužinojęs apie vokiečių karinių pajėgų pasirodymą Šiaurės jūroje, savo kariuomenės transporto laivus pasiuntė atgal ar bent mėgino juos sugrąžinti ir sueiti į sąlytį su vokiečių laivynu. Tuo būdu vokiečių kontrakcija, įvykdyta balandžio 9 d. rytą, buvo įvykdyta pačiu tikru momentu sutrukdyti arba nors pasunkinti anglų ir prancūzų išlaipinimą Norvegijos krantuose. Sąjungininkų planams nepavykus, jų vyrų įprastu būdu atsistoję prieš pasaulio visuomenę, griežčiausiai pasmerkdami vokiečių žygi ir kategoriškai tvirtindami, kad jie niekad neturėję tikslo, išskyrus minų išsėjimą, imtis žygių Skandinavijos teritorijos ribose.

Baigdamas Ribbentropas priminė apie sėkmingas kovas Hamaro, Elverumo ir Lillehammerio srityse, kur paėmę į nelaisvę ir anglų kariuomenės dalinių, net britų brigados štabą. Paimta ir daug operacinių dokumentų, rodančių planus užimti visą Norvegiją. Įsakymas išlaipinti pirmuosius anglų ekspedicinio korpuso dalinius, esąs duotas balandžio 6 ir 7 dienomis. Tie dokumentai, dar papildomi belaisvių žiniomis ir užrašais, kalba patys už save.

Reicho vyriausybė dabar pradedama skelbti dokumentais įrodys, kad: 1) Anglija ir Prancūzija jau seniai rengėsi užimti Norvegiją; 2) Norvegijos vyriausybė tai žinojo; 3) Norvegijos vyriausybė, atvirksčiai Švedijos vyriausybei, buvo pasirengusi, ką ji pagaliau ir padarė, įstoti į karą Anglijos ir Prancūzijos pusėje; 4) Vokietijos įsikišimu keliomis valandomis buvo užbėgta britų mėginimui už akių ir, pagaliau, 5) Anglijos ir Prancūzijos galiūnų po to padaryti pareiškimai yra melagingi“.

BRITAI ATREMIĄ RIBBENTROPO TVIRTINIMUS

Balandžio 27 d. Londone buvo paskelbtas autoritetingo šaltinio duotas atsiliepimas į Ribbentropo kalbą, kuriame tvirtinama, jog kalboje nurodyti dalykai esą neteisingi. Neteisingas esąs tvirtinimas, esą sąjungininkai turi tikslo suskaldyti vokiečių tautą. Chamberlainas esąs jau kartą pareiškęs, jog toks tvirtinimas esąs piktas prasimanymas. Ryšium su tariamais britų planais įsibrauti į Skandinaviją, atsiliepime nurodoma, jog faktinai padėtis esanti ši: 1) Tai tiesa, jog britų ir prancūzų vyriausybės, kaip tai jau buvo viešai pareikšta, buvo pasiryžusios sustabdyti vokiečių piktatikslišką naudojimąsi teritoriniais Norvegijos vandenimis. Dėl to buvo nuspręsta išdėstyti minų laukus. 2) Sąjungininkų vyriausybės stengėsi išgauti sutikimą, kad galėtų pasiūsti Suomijai pagalbos pro Norvegiją ir Švediją. Kai tokį sutikimą buvo atsisakyta duoti, plano vykdymas buvo nutrauktas. 3) Norvegų vyriausybė, toli gražu nepasiryžusi stoti į karą sąjungininkų pusėje, kaip kad buvo tvirtinama, visą laiką atsisakinėjo praleisti kariuomenę į Suomiją. 4) Jei kariuomenės daliniai jau būtų buvę pasiruošę išsikelti į Norvegijos žemę, tai nebūtų įvykę jokio užtrukimo rūpintis suteikti Norvegijai pagalbos. Įvykęs užtrukimas parėjo nuo to, kad tuos kariuomenės dalinius teko iš pradžių sutelkti. 5) Jei minų laukų išdėstymas tebutų sudaręs paruošiamąjį veiksmą norint iškeldinti Norvegijoje sąjungininkų kariuomenę, sąjungininkai apie tą išdėstymą nebūtų paskelbę. Paskelbimas apie minų laukų išdėstymą buvęs padarytas grynai atsižūrint neutralių kraštų interesų. 6) Vokiečių ekspedicija, kaip kad vėliau yra sutikęs ir vokiečių radijas, išplaukė į kelionę daug dienų anksčiau, negu buvo padėtos minos. 7) Yra aiškiai žinoma, jog vokiečių kariuomenės išsikėlimą Norvegijoje įgalino vokiečių slaptųjų agentų veikimas. Visiškai nedora yra tvirtinti, jog britų agentai ruošę kelią britų kariuomenės išsikėlimui. 8) Britų vyriausybė trokšta, kad neutralūs kraštai imtųsi žygių apsiginti nuo vokiečių agresijos, tačiau visiškai neteisinga yra sakyti, jog sąjungininkai nori išplėsti karo lauką. Neutralių kraštų nusistatymą parodo tas faktas, kad nė vienas iš šių nesumobilizavo savo kariuomenės, bijodamas sąjungininkų agresijos. Esą pažymėtina, kad Ribbentropo kalboje visiškai nebuvo mėginama pateisinti vokiečių įsibrovimą į Daniją.

PASKIAUSIOS ŽINIOS: Švedai sukonfiskavo britų pasiuntinybės Stokholme informacinį biuletinį. Vokietijai rūpinti Balkanų taika. Prancūzų spauda smarkiai kritikuoja Ribbentropo pareiškimą. Italija tebekalba apie besiantinančią lemiamą valandą. Maskva Vokietijos žygius šiaurėje vertina kaip teisėtą apsigynimą. Prancūzų laikraščiai pataria lenkams nesvajoti apie savo buvusios valstybės sienas.

AUDRA DIDĖJA

ŽYGIS NIEKIENO ŽEMĖJE

Visokių nuotykių išgyvena tie, kurie patenka į taip vadinamąją niekieno žemę. Tai juosta, kuri skiria abiejų kariuomenių pusių pagrindines įsitvirtinimų linijas.

Niekieno žemė Vakarų fronte visokia. Kartais jos tėra tik keli šimtai metrų ir nuogas laukas skiria du priešus. Kartais ji tęsiasi ir kelis kilometrus. Kuriuose guli miškai, tamsūs, pilni pavojų, slėniai, upokšniai, priversti spygliuotų vielų krūmai ir užminuotos dirvos. Būna dar platesnė niekieno žemė, ligi 20 ir daugiau kilometrų, kur riogso tik susaudyti miesteliai ir sugriuvę kaimai.

Patrulių būriai, apsiginklavę ligi paskutinio viršugalvio plauko ir apsišarvavę atkaklumu, slankioja po tą niekieno žemę įvairius uždavinius atlikdami.

Štai apie vieną žygį į niekieno žemę. „Dieną prieš tai didelis, modernus žvalgybinis Potez lėktuvas buvo pašautas ir nukrito niekieno žemėn.

Grįžę iš žvalgybos vyrai papasakojo, kad lėktuvo liekanos riogso pilkoje kalvoje. Lėktuvas leidosi ir sutrupėjo atsimušęs žemėn. Jis sutriuškintas, bet daug jo dalių atrodo visai sveikų.

Greit ateina įsakymas. Žvalgybos būrys iš 2 karininkų, 3 puskarininkų ir 5 kareivių turi prasiskverbti ligi lėktuvo liekanų ir paimti svarbiausias motoro dalis. Reikia tiesiog jos atsukti ir atgabenti į čia.

Reikia čia trumpai pažymėti, kad kiekvieno krašto naujieji lėktuvai turi visokiausių naujienų ir patobulinimų, kuriuos didžiausiu susidomėjimu apžiūri konstruktoriai.

Įsakymas aiškus ir mes greitai, — pasakoja 22 metų ltn. Maisch. Greit mes traukėme į niekieno žemę, su įrankiais atsukti motoro dalis, su kulkosvaidžiu gintis nuo netikėtumų ir granatomis bei automatiniais pistoletais.

RŪKO APSUPTOJE KALVOJE

Ilgas ir atsargus žingsnis per niekieno žemės plotus ligi kalvos, kurioje guli nukritęs Potezas.

Ryto rūko skraistės guli laukuose ir mažas šaltis jaučiasi visame kūne. Vyrai su kulkosvaidžiu sustoja prie artilerijos sviedinio numušto medžio. Jie įtemptai stebi pirmyn į priešų pusę, o tuo tarpu kiti, lyg katės, nuslenka prie lėktuvo.

Metalinis lėktuvo korpusas įsikirtęs į žemę. Sutriuškinti sparnai sugniužę, o nulūžusi uodega guli nusivertus šone.

Vienas, kitas, trečias apgula liemenį ir imasi darbo.

Svarbiausios dalys, kurios mums nurodytos, greit atsiranda rankose. Vidaus įrenginiai, karbiuratoriai ir kita beveik nesugadinti. Tai bus naudinga ir puiki dovana iš niekieno žemės.

— Mes baigėme, — praneša tie, kurie ardė motoro dalis. — Viską jau turime...

— Atgal, — trumpa ir tik mums girdima komanda.

Einame savojon pusėn. Priešais lt. Albrechtas, šalia jo aš, užpakalyje vyrai su motoro dalimis nuo priešų lėktuvo, užpakalyje puskarininkiai su lengvuju kulkosvaidžiu.

Turime pereiti pavojingą vietą — sudaužytą miestelį. Įeiname jo gatvelėn.

Begalinė tylą. Ir ši tylą, lyg šurpas turėtų pirštus, slenka per mūsų įtemptus nervus.

Pašto dėžutė gatvės kampe, dar nuo sienų neūplėšti prancūziški plakatai, mūro skeveldrų priverstos gatvės, išplėstu stogu restoranas, juodomis durimis uždarinėti vartai...

Vaiduoklių miestelis, kurio liūdną ir slaptą nuotaiką dar labiau pabrėžia nudraskytos ir kabančios elektros vielos.

Taip vis pamažu pirmyn, atsargiai žvalgantis į visas puses, į tamsius langus ir į juodas durų angas, iš kurių gali pasirodyti priešas.

Mudu buvome 50 metrų prieš tuos, kurie nešė motoro dalis.

Jau buvome viduryje miestelio, gatvių susikirtimo kryžkelėje.

Staiga iš vieno namo lango sublizga priešų kulkosvaidis. Staigus ir greitas jo lojimas pabudina negyvėlių miestelį.

IR AŠ MATAU...!

Sušvilpia kulka pro ausis, kaukdamas piktu, pasityčiojančiu juoku.

Visuomet esti tokie netikėtumai niekieno žemėje. Šoktelėjimas pirmyn! Žvilgsnis į užpakalį, ir metuosi į šoną, kad apsisaugočiau nuo kulkosvaidžio gerklės, kuri atkreipta tiesiog į mane...

Pajuntu, kaip drykstelėja kažkas mano švarką. Kulka perėjo per jį. Prakeikimas, jei ir iš kitų langų mus pasveikins...

Aš šoku į priangį, kad saugioje vietoje apsvarstyčiau savo padėtį.

Durys atsidaro ir aš įsiveržiu į kažkokį dulkiną kambarį.

Šimts pypkių! Ką aš matau? Septyni ar aštuoni prancūzų kareiviai puola mane.

Kai mes dirbome prie lėktuvo, prancūzų žvalgybos būrys taip pat atslinko į niekieno žemę. Tai buvo žymiai už mūsų stipresnis būrys. Jie pastebėjo mus ir tuoj nusprendė pagauti į savo spąstus. Apėję ir išsislapstę, jie laukė mūsų grįžtant.

Ir dabar staiga aš vienas prieš juos visus. Nespėju pakelti šautuvo, kai staiga jie griūna ant manęs. Matau piktus jų veidus ir žibančias akis. Kažkam smogiu į veidą, spiriu kitam, bet visi jie tuoj suremia mane. Pajuntu didžiulį smūgį į galvą ir nieko nebejačiu. Šalmas, kuris buvo ant galvos, išgelbėjo mano kiaušą nuo sutriuškimo, bet netekau sąmonės.

LAIMĖ TURI TIK DRĄSIAUSI

Kai aš pakeliu galvą ir pamažu nuo šautuvo buožės gauto smūgio grįžta atmintis, akys apibėga tą vietą, kur aš esu.

Purvinas, mažas sandėliukas, su siauru langu palubėje. Pelė baikščiai perbėga grindis ir išnyksta tamsiame kampe.

Mintys pasidaro vėl greitos, nors aussyse dar užia. Aš atsikeliu ir apsidairiu. Už sienos girdžiu kaip kalena du kulkosvaidžiai, vienas kitam atsakinėdamas. Draugai dar kovoja.

Aš pribėgu prie lango. Pro išdažytą stiklą jaučiu puikų ryto orą ir viduje kiek trošku, tvanku.

Mane įmetė į kambarį ir paliko. Nė vieno priešų kareivio negirdžiu. Labai greit apsidairiu ir nusprendžiu ką veikti.

Yra! Vos nesurinku garsiai. Už mano batų aulo buvo užkišta granata ir revolveris su trimis šoviniais. Jie jos nepastebėjo ir visa tai tebėra pas mane!

Pirmyn iš čia ir padėti draugams.

Aš prišoku prie lango. Iš lauko pusės yra geležinės grotelės, bet sviedinių skeveldros kelias jų nukirto. Įsikertu rankomis į grotelės. Raumenys išsitempia, lyg tuojau pliū... Aš prastumiu sau plyšį išlįsti.

Viens, du — ir jau lauke. Dabar aš jaučiu, kad aš laisvas ir vėl galiu būti naudingas.

Dairausi, lyg žvėris medžioklėje. Apžiūriu tinkline viela išpintą kiemą, pastebiu gatvę, prisimenu visą miestelio situaciją.

Kulkosvaidis vis loja ir jam atsakinėja mūsiškis. Atrodo, kad mano draugai negali atsitraukti ir tik ginasi.

Girdžiu čia pat šaudančius prancūzus. Slenku pro namus. Pamatau žaibuojantį langą. Esu prie pat prancūzų kulkosvaidžio.

Įlendu į kažkokį namą. Pro mažutį smuklės langą matau siaurą gatvelę, o už jos langą, kuriame pastatytas prancūzų kulkosvaidis.

Aliarmas pakrančių baterijoj

— Tik drąsiau laimi! — prisimenu posakį. — „Laimę turi tik drąsiau“, — kartoju ir iš bato aulo ištraukiu granatą.

Man reikia staiga atidaryti smuklės duris, mesti granatą ir prieš kulkosvaidis bus užčiauptas.

Pasiruošiu, nes turiu ką nors daryti.

Viens, du! Durys atsiveria, granata lekia pirmyn, aš pargriūnu.

Baisi detonacija. Artilerijos apdaužytas namas dar baisiau sudrėba, pakyla troškių dulkių stulpas.

Kulkosvaidis nutyla. Netrukus nutyla ir mūšikis.

Aš šliaužiu iš miestelio, pereinu senas, išdraskytas vielų kliutis ir už 200 metrų pamatau draugus. Jie suspėjo pasitraukti. Nei vienas nesužeistas ir visos motoro dalys yra. Linksma kelionė atgal.

KOVA LIGI PASKUTINIO KIRČIO

Jūrų kautynės yra vienos šurpiausių ir kiečiausių. Anglų jūrininkai turi nuo gilių amžių tradicijas kautis ligi paskutinės granatos ir paskutinio torpedų šūvio. Ir tai jie dabar rodo negailestingose grumtynėse paliai Norvegijos krantus. Vienas pranešimas pasakoja apie tokias grumtynes vokiečių kreiserio su anglų naikintuvu. Kovos jėgos nelygios, nes kreiseris nepalyginamai stipresnis sava artilerija, toliau nešančia ir galingesne.

„Gauname pranešimą, kad užpakalyje laivų konvojaus prasidėjo kautynės tarp vokiečių ir anglų naikintuvų. Kreiseris greit pakeičia kursą ir į ten.

Horizonte pasirodo juodas taškas. Kieno tas naikintuvas — įžiūrėti negalima, nes pertoli.

Bet sprendimas pats ateina. Iš ten šviesos signalais ateina angliškas klausimas. Ir mūsų iš naikintuvo negali pažinti.

Staiga pilnom salvėm šauna kreiserio pabūklai į naikintuvą. Artėjame pilnu garu ton pusėn. Naikintuvas ginasi ir sava artilerija taip pat atsako.

Atstumas mažėja. Ugnis pasidaro dar taiklesnė. Anglų naikintuvas manevruoja jūroje, stengdamasis išbėgti, o taip pat ir išvengti ugnies.

Kreiserio artilerininkai pataiko ir laive tuoj kyla gaisras. Tačiau ir su ugnine uodega naikintuvas nepasiduoda, vis šauda ir manevruoja.

Dar arčiau, ir ugnis dar tikslesnė.

Staiga matome, kaip naikintuvas pasisuka šonu. Milžiniškas dūmų debesys velkasi iš degančio naikintuvo užpakalio, plačiu sluoksniu nuguldamas viršum bangų.

Anglai atkaklūs ligi pat paskutinio atsidūsėjimo. Jie dabar šauna iš savo degančio laivo į mus labai daug torpedų. Baisus torpedinis šūvis, kuris visą laivyną galėtų paskandinti.

Ir torpedos ateina į mus.

Aliarmo skambutis laive. Vairo ratas permetamas. Didžiulis kreiseris metasi į šoną. Staigus posūkis, kad galėtų pabėgti nuo torpedų šūvio.

Kelios torpedos ateina į kreiserį. Dar kelios minutės ir jos suras taikinį. Pašėlęs akimirksnis.

Tačiau greitas posūkių manevras išgelbsti. Pro pat kreiserio šoną praeina torpeda. Tuo pačiu metu naikintuvas virsta ant šono ir pradeda skęsti.

Sustabdome kreiserį. Valtys nuleidžiamos. Gelbstomi plaukią prieš jūrininkai. Kova baigta. Anglai kovėsi ligi paskutinio kirčio.

Žūtbūtinės jūrų grumtynės karu verdančioje šiaurėje

PAKRANČIŲ BATERIJA NEPASIDUODA

Apie norvegų pakrančių bateriją dabar pateikiama nemaža medžiaga. Visos tos, kurios laiku suspėjo pastebėti priešą, puikiai ir atkakliai gynėsi.

Kai kurioms baterijoms, įtaisytoms akmeniniuose fjordų krantuose, nutildyti reikėjo paaukoti ne tik laiko, bet ir žmonių bei karo laivų.

Norvegiją užimant, labai smarkiai gynėsi ir daug nuostolio vokiečiams padarė Oslo fjordo baterijos, gynusios įėjimą į sostinės uostą.

Apie vienos tokios baterijos kovą pasakojama.

Dar tamsoje, priešakyje Oslo fjordo, jau pradėjo griauti pirmosios baterijos. Po minučių, kai visi krantai drebėjo nuo šūvių, jos nutilo. Priešo laivynas įplaukė į fjordą, tačiau jį pasitiko kitos.

Sunkiųjų patrankų salvė versdavo tiesiog iš kojų. Atrodydavo, kad žemė skils. Iš jūros pusės tuoj atsiliepė šarvuotųjų laivų patrankos. Ugnies ir plieno vulkanai kilo, bėgdami artyn ir ieškodami pakrančių besiginančių jautriausios vietos/ — Ugnis!

Ilgavamdziai pabūklai šauna pirmyn. Jiems atsako sprogimai iš anapus. Baisiai šniokšdami sunkūs sviediniai ateina į čia ir savo detonacija pakelia ištisus akmenų ir žemių stulpus.

Viršuj pasirodo lėktuvai. Rytmečio ūkanoje jie atrodo, kaip iš šiltų kraštų grįžtančių paukščių virtinės.

Į slėptuves! Bombos krinta į forto rajoną ir pradeda degti kareivinių namai. Tuo pačiu metu garsiai baubia ir laivyno artilerija.

Prie pabūklų! Lėktuvai nutolsta ir galima pamatyti, kad atakos metu laivai prisiartino dar arčiau.

Pakrančių baterija vėl kerta į priešakį. Vanduo maišosi nuo granatų fjorde.

Vienas pabūklas krante sugadinamas ir daug jo tarnybos išvedama iš rikiuotės.

Vėl lėktuvai. Nauja bombonešių vilksinė.

Tačiau slėptis nuo bombų dabar pavojinga, nes pilkas šarvuotųjų siluetas pasirodo fjordo angoje ir tuoj gali viską čia nutrinti.

Pabūklų tarnybos pasilieka. Pilkais, į norvegišką akmenį panašiais veidais jie šauna į laivą, užtaiso, vėl šauna.

Bombos zvimbiam iš viršaus, ugnis blyksčioja visame forte. Dar vieno pabūklo tarnyba išvedama iš rikiuotės, tačiau likę nesitraukia nei žingsnio atgal.

Taikinys — karo laivas fjordo angoje. Ugnis! Taikinys tas pats. Ugnis!.. Užtaisyti.. Ugnis!

Vandens kalnas pakyla lėtai ir išdidžiai. Jis apšaučia laivą. Vanduo susimaišęs su akinančia liepsna. Pilnas pataikymas ir sprogimas municijos sandėlyje. Šarvuotis sunaikintas.

Vėl pasirodo lėktuvai. Krinta apačion bombos, bet baterijų tarnyba lieka savo vietoje ir dar sunaikina mažą torpedlaivį.

Visi dabar žino, kad tik kiečiausios ir prieš nieką nedrebančios širdys nugali!

TOTALINIS ORO KARAS ŠIAURĖJE

Paskutinės ateinančios žinios iš Norvegijos sako, kad ten vis labiau įsivyrąja visuotinis oro karas. Vokiečiai vyrąja ore ir savo galinga aviacija šluoja nuo kelio viską, kas trukdytų greitai ir sėkmingai operacijai karui šiaurėje pabaigti.

Anglai paskubomis ruošiasi įkurti savo aerodromus užimtose Norvegijos vietose, kad galėtų vokiečių aviacijai pasipriešinti, nes šie jau pradėjo gabenti savo didžiulias eskadras, skirtas skridimams į Angliją.

„Aviacija viską užtemdys, kas apie ją žinoma“, — pasakė kažkas iš šiandienų aviacijos vadų. Atrodo, kad oro kareiviams bus uždėtos didelės ir labai svarbios pareigos, kurias, kaip ir kiekvienas karys jūroje ar sausumoje vykdydamas, turės atiduoti viską bendram nugalėjimo tikslui.

Karo audra smarkėja, duodama vis daugiau didelių pareigos ir kovos valios pavyzdžių.

MOKYKLA IR KARIUOMENĖ

AUGINA MOČIUTĖ

K. Donis

Per dienas bėgioji,
pilstai kiemo smėlį,
gera tau, vaikuti,
gera, sūnaitėli.

Ar, užaugęs didis,
toks pat linksmas būsi,
ar paliks vargelis
anoj girios pusėj?

Ar paliks jis tavo
žingsnį, darbą, kelią,
tas vargelis juodas
kurs visur taip želia? —

Žiūri ir galvoja
ji — rūpintojėlė.
O sūnelis žarsto
purų kiemo smėlį.

— Paklausk, sūneli, —
klausia jį močiutė,
— kuo užaugęs būsi,
kuo tu nori būti?

Pakelia jis galvą,
į močiutę žvelgia:
— Aš dainas dainuosiu,
traukdams plieno dalgę.

Aš laukus aparsiu,
tėtį pavaduosiu,
gera man čia būti
šituose laukuose.

O paskui — paskui aš
būsiu kareivėlis:
bus prie šono kardas,
rankoj šautuvėlis.

JAUNIMO KNYGA

Gintaro lazdelė

Jauniesiems skaitytojams V. Vaisiūnienė išleido antrąją knygą — „Gintaro lazdelė“. Pirmoji yra prieš porą metų išleistoji „Tėviškėle, tu graži“. Šioj pastarojoje autorė atpasakoja dvi pasakas: apie stebuklingąją gintaro lazdelę, kurios jėga galima visus valdyti ir stebuklingų daiktų išgauti, o antroji apie raganas, buriančias gimstančio kūdikio ateitį. Šioje knygelėje jos sujungtos ir sudaro darnią visumą. Pasakų fone yra jūros kraštai.

Smagi buvusi ta šalis, kurios karalaitė - valdovė turėjusi gintarinę lazdelę. Bet, kaip ir visada, piktas nepakenčia kitų laimės, kaip ir čia marių piktieji karaliūnai sunaikina karalaitės dvarą, nusiaubia karalystę. Tik našlaitis žvejys, gerųjų padedamas, visa vėl atvaduoja, suranda stebuklingąją lazdelę ir vėl laimę grąžina į karalystę.

Pažymėtinas jaunojo žvejo ryžtingumas, kuris jaunosius skaitytojus reikiamai nuteiks.

Parašyta ji taip pat sklandžiai, autorė lengvai eiliuoja. Tik jau tas vienodas dvieiliškumas per visus 82 puslapius pabosta — nelyginant girnų užimas. Galėjo rasti įvairumo.

Iliustracijų daugumas — vykusios. Silpniau parinktos į galą. Iliustravo Stančikaitė. Išleido Šv. Kazimiero d-ja. Kauna Lt 2.

V. Beinoris

CHORO KONCERTAS VILNIUJE

Balandžio 20 d. Vilniuje Vyt. Didž. ir VI valst. merg. gimnazijoje koncertavo Kauno „Aušros“ bern. gimn. choras, vedamas muz. mokyto J. Švedo. Choras susilaukė didelio pasisekimo. Be choro, moksl. solistai Janaliūkštis ir Švedas padainavo keletą arijų. Balandžio 21 d. choristai aplankė Vilniaus žymesnes vietas.

Pr.

UTENOS GIMNAZIJA

Paskutiniu metu, pasitraukus karinio rengimo mokytojui ats. j. ltn. J. Gimžauskui, karinis rengimas buvo laikinai nutrauktas. Dabar jau dėsto kpt. Dailidonis.

Ant. Pakalnis

TAURAGĖ

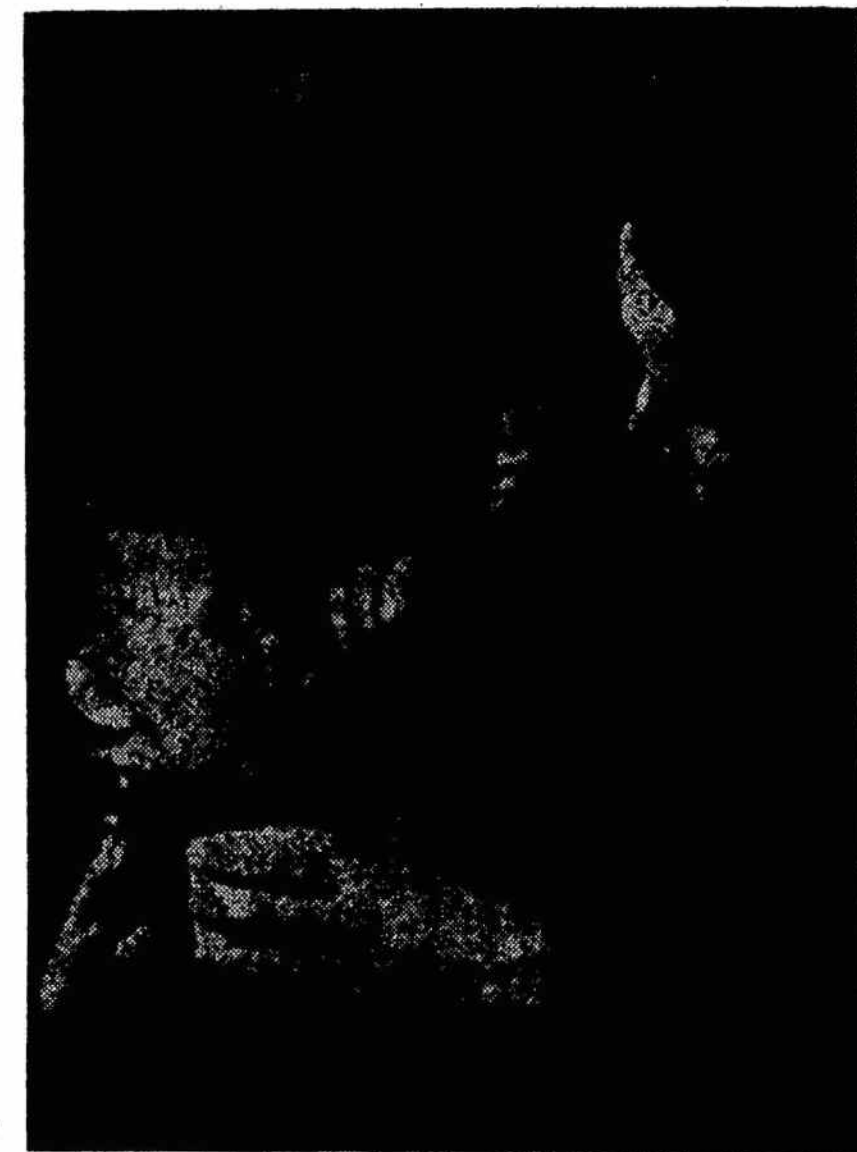
Tauragės valst. gimnazijos mokiniai šauliai mokosi šaudyti. Šaudymams vadovauja gimnazijos šaulių kuopos pirmininkas mokyto. Šimoliūnas. Pažymėtina, kad iki šiol gimnazijoje nebuvo jokio karinio būrelio. Dabar šalia šaulių kuopos steigiasi aviacijos būrelis.

F. Žebelys

ŠIAULIŲ MOKYTOJŲ SEMINARIJA

Ats. j. ltn. J. Jankaus vadovaujamas šaulių būrys surengė aviomodelizmo kursus. Kursus lanko 40 žmonių berniukų ir mergaičių. Kursus veda L. A. K. instruktorius.

B. D.

Motinos globoj

Iz. Girčio foto

VILKAVIŠKIS

Vilkaviškietiniai moksleiviai šauliai, vadovaujami mokyto. Č. Petrausko, vis labiau gyvina savo veiklą. IV. 3. įsteigtas aviacijos būrelis, kurio valdybą ir narių daugumą sudaro šauliai.

Insp. B. Paleko dėka, šiemet gimnazijoje „Kario“ skaitoma daug daugiau, negu perėjusiais metais, ir laimėta „Kario“ platinimo konkurse III premija. V. G.

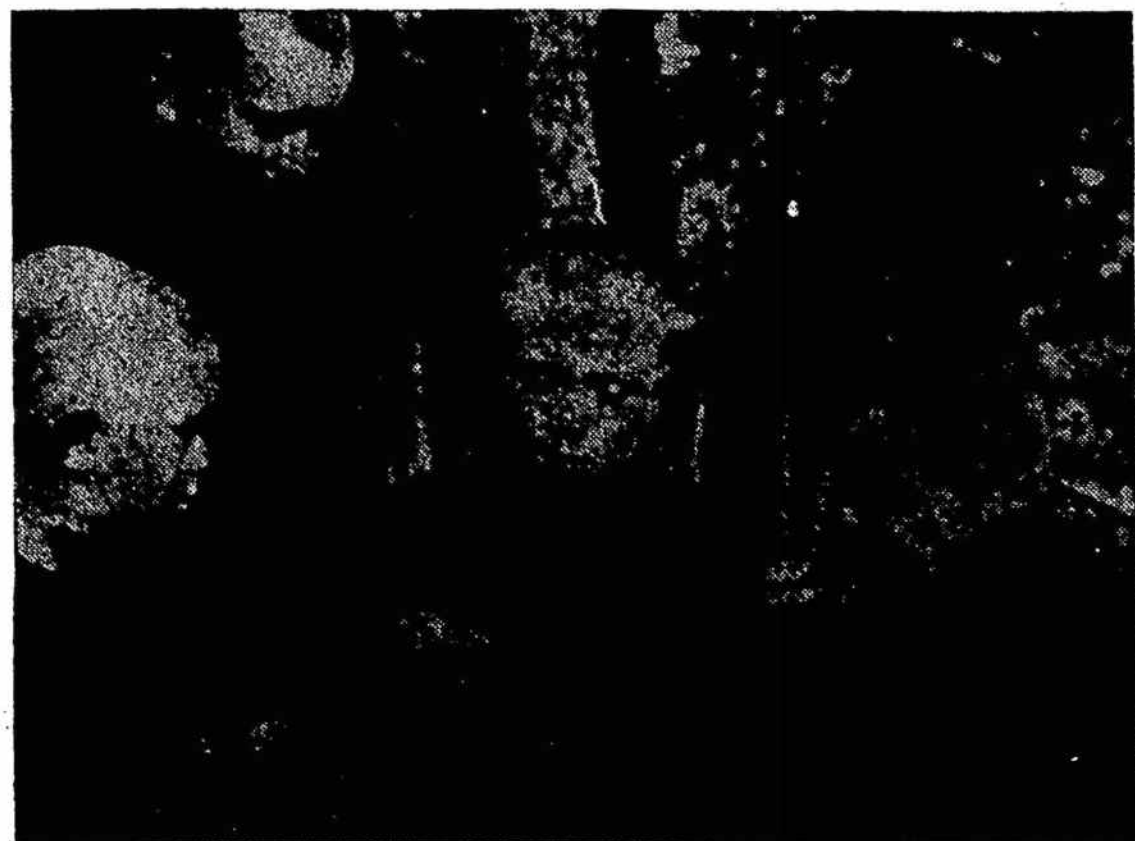
VILNIAUS VYTAUTO DIDŽIOJO G-JA

Balandžio 24 d. buvo eiliniai šaulių užsiėmimai. Baigtas skaityti ir aiškinti Šaulių Sąjungos statutas ir pradėta mokyti rikiuotės. Kadangi kiemas yra labai blogas, tai nutarta pratimus perkelti į užmiestį, prie bendrabučio, kur daugumas šaulių gyvena.

A. K.

1.803 ABITURIENTAI

Šiais mokslo metais visų vidurinių mokyklų aštuntose klasėse iš viso yra 1.803 abiturientai. Praėjusiais metais jų buvo apie 500 mažiau.

Kariuomenės ryšininkams padovanosime karvelių

MOTINOS KELY

Kuo sunkesnės gyvenimo sąlygos, kuo labiau sudrumsta aplinka, kurioje gyvename, tuo labiau tenka atjausti tuos, kurie ant savo pečių daugiau rūpesčių kelia. Todėl ir šių metų motinos dieną tuo labiau išryškėja motinos vardas. Pro viso pasaulio karo dūmus, kraują ir vargą jis išplaukia liepsninėmis raidėmis, degantis. Skęsta laivai, žūsta žmonės, nyksta pasaulis, o visuose juose yra motinos širdies, motinos gyvybės, motinos kraujo. Motinos skausme skęsta pasaulis. Tiesa, tai tiesiogiai neliečia Lietuvos gyvenimo, bet argi visa tai neatliepia į tas sritis, kurias mes siejame su motinos vardu. Argi naujieji įvykiai ir persitvarkymai neatneša naujų uždavinių lietuvei motinai? — Gal ir ne naujų, bet išryškina tai, kas buvo keltina, ryškintina, ką lietuvė motina, kaip auklėtoja, itin turėjo puoselėti priaugančiuosiuose. Eilė laisvojo gyvenimo metų parodė, kad ilgų amžių lietuvių vergavimas svetimųjų junge paliko labai daug priespaudos mūsų galvojime, mūsų darbuose, mūsų siekimuose. Šitai itin aiškiai parodė Vilniaus atvadavimas, kai mūsų rankose atsidūrė tie, kurie buvo mūsų priešai, mūsų engėjai, kurie šiuo metu turi jaustis nugalėtaisiais. O tačiau kaip dažnai šitie nugalėtieji turi progos jaustis kitaip... Taip, tai mūsų ilgo vergavimo kraujas kalba. O reikia, kad jis kitaip subanguotų, kad lietuvis jam įsakytų būti verdančiam ir kaitriam, kai reikia. Tai svarbus motinos auklėtojos uždavinys — pakelti lietuvi. Bet jei jai vienai paliekame šį uždavinį, mes nesam geri vaikai. Motinai — lietuvei auklėtojai — turi pagalbon ateiti mokykla, organizacijos, literatūra ir spauda. Šiuo metu mes jau negalime tylom praeiti pro tuos, kurie temoka skūstis, dejuoti ir nepakilti. Mes negalime nepadaryti pastabų tai mūsų literatūrai, daugumoje jaunųjų atstovaujama, kuri tevaizduoja žmogų, vargdienį, prislėgtą ir iš prislėgimo nebeatsikeliantį. Gana gražinimo į praeities vergiją! Turime padėti atsikelti žmogui, lietuviui, įsakyti jam jaustis žmogumi, kurs gali įsakyti, dirbti ir galvoti. Kario, moksleivio ir kiekvieno lietuvi šis svarbus tautos auklėjimo momentas nuo dabar turi būti pastebėtas, įvertintas ir patalkininkautas

Nors mes didžiuojamės lietuve motina, tiek daug narsių karių išauklėjusia ir išauginusia, tačiau jai ir šitame darbe turime taip pat būti talkininkais. Tuo labiau, kad nestinga ir tokių žmonių, kurie vis dar negali suprasti ir reikiamai įvertinti kario pasišventimo, darbo ir pareigų. Iliuzija, kad ir be kariuomenės galima gyventi, turėtų būti sugniūžinta bevyks-tančių faktų. Nesiginsi, nebūsi reikiamai apsiginklavęs, tai beregint būsi sugniūžintas, neteksi nepriklausomybės, o su ja daugybės kultūrinių brangenybių ir to, kas brangiausia, — laisvės. Priešingai, nepabėgsi, turėsi ką išstatyti prieš pirmuosius pasikėsintojus, tai ir didesnę spaudimą galėsi atlaikyti. Šios mintys giliai turi įaugti lietuvių širdyje. Šiuo atkaklumu ginkluoti turi būti naujieji lietuvių karių pulkai. Motinos tokios auklėtojos pareigą atliks, tik tai kiti neprivalo savo nevykusiais pavyzdžiais, savo ištyžimu šio jų darbo griauti. Priešingai, turi padėti, paskatinti ir patarti ten, kur žmonių stinga, supratimo nėra.

MOKSI. J. Lekys

UŽAUGS VYRAS

Ji valandas, dienas, savaites ir mėnesius žiūri į lopšėlį ir niekada nepavargsta. Ji nori kūdikio ateitį išlemti. Ji trokšta į jo mintis, jausmus ir širdį įkvėpti tvirtybę ir nepalaužiamumą. Kas žino, kokia ateitis bus, ką vaikas sutiks. Bet viena turi išsipildyti: jis negali sulaužyti jos taurių troškimų.

Berniukas praveria akis, apsidairo, o paskui šypsosi. Motinos akys sugaudo kiekvieną jo šypsulį, kiekvieną žvilgsnį ir džiaugiasi, gėrasi. Ji žino, kad kūdikis nesupranta jos žodžių, bet ji daug jam šneka.

— Kuo tu būsi, mažyti, užaugęs? A? Kodėl nesakai? Aš žinau: tu būsi narsus vyras, puikus karys.

Berniukas vėl juokiasi.

— Matai, ir tau patinka būti puikiu kariu! Tik, žiūrėk, būk toks. Už vis labiausiai mylėk laisvę. Gali žūti laisvę begindamas, tai lengviau man būtų, negu vergu taptum.

Ir šis tikėjimas motiną padrąsina. Ji jaučia savo — auklėtojos — jėgą ir žino, kad tos smulkmenos, kurias ji nejučiomis, po truputį dėsi į kūdikio širdį, turės išaugti didelėmis brangenybėmis. Ji trokšta, kad tos brangenybės būtų kuo didžiausios, nes mažos tautos kiekvienas vaikas turi būti didvyriu. Kiekvienas vyras turi kelis atstoti. Ak, koks didelis jos uždavinys. Ji mato daugybę negerovių, mato daug vergiškų žmonių aplinkui.

— Neturi būti daugiau tokių. Vaikuti, tu būk toks, kad parodytum, koku žmogumi reikia būti!

Ji nupirks jam kareivėlių — kietų, nedūžtamų, kad vaikas išžiūrėtų į juos koku kietu ir nepalaužiamu reikia būti. Ji pasakos jam pasakas apie milžinus ir brolius iš už kalnų saulę parnešusius, marias perbridusius, girias išžengusius ir visas nelaimes nugalėjusius. Toks tegu būna jos sūnus. Ji ir nelepins vaiko. Tegus jis pažįsta, kas vargas yra. Tegus išmoksta pats sau kelią prasikasti.

Ji dar ilgai galvoja, šnabžda kūdikiui, o šis jau ramiausiai vėl miega. Jo blakstienomis bėgioja kažkoks linksmas ir džiugus sapnas. Motina taip pat šypsosi. Ji jaučia, kad tai jos mintys skverbiasi į kūdikio mintis, širdį ir protą, kad jos, kaip nesulaikomas aukštų kalnų upelis, nuneš jį į gražią, nepalaužiamą ir nenugalimą ateitį.

L. Nrt.

Atsarginiai į drabužius nebetelpa — išaugo, sutvirtėjo kariuomenė

Pakeistas Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medalo statutas

Š. m. balandžio 20 d. išleistame Vyriausybės Žinių Nr. 700 paskelbtas Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medalo statuto kai kurių straipsnių pakeitimas. Pakeitimai padaryti daugelio savanorių kūrėjų naudai. Pirmiausia, gaus medalių iš buvusių okupuotų sričių savanoriai, atvykę iš priešų užimtų sričių, nors jų metai ir buvo šaukiami (žiūr. 229 str. 2 pnk.). Taip pat savanoriams kūrėjams (ir kareiviams) karo veiksmų teritorijoje išbuto laiko (karo metu Lietuvos kariuomenėje) viena diena laikoma lygi dviem dienom. Šie du klausimai iki šiol nemažam savanorių skaičiui labiausiai rūpėdavo ir šiuo pakeitimu jie patenkinami.

Prašymai medaliui gauti adresuojami Kūrėjų Savanorių medalo komisijai, o skundai — Vyriausiajai Kūrėjų Savanorių medalo komisijai. Prašymai ir liudijimai medalo reikalais žyminiu mokesčiu neapmokami.

Svarbesnius pakeistusius straipsnius čia dedame.

229. Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medalis duodamas:

1) asmenims, 1918—1920 m. priimtiems į kariuomenę tarnauti kario sąlygomis, jeigu jie įstojo ligi liečiančios juos mobilizacijos arba šaukimo, arba jeigu buvo nuo 1919—1920 m. mobilizacijų ar šaukimų laisvi;

2) asmenims, 1919 metais atvykusiems iš priešų okupuotų Lietuvos sričių, jei jie įstojo į Lietuvos kariuomenę dar prieš pirmąjį atvadavimą jų nuolatinių gyvenamųjų vietų iš okupantų.

Kada ir kurios Lietuvos sritys buvo priešų okupuotos ir pirmą kartą atvadautos — nustato Krašto Apsaugos Ministras;

3) karo kapelionams, 1918—1919 metais įstojusiems į kariuomenę arba partizanų būrius;

4) dvasinių seminarijų auklėtiniams, 1918—1919 metais įstojusiems į kariuomenę tarnauti kario sąlygomis;

5) asmenims, 1918—1919 metais dalyvavusiems kautynėse su priešu atskiruose partizanų būriuose ir išstarnavusiems ne mažiau kaip šešis mėnesius, jeigu įstojo ligi liečiančios juos mobilizacijos arba šaukimo, arba jeigu buvo nuo 1919 m. mobilizacijų ar šaukimų laisvi,

6) kariams, neištarnavusiems vienerių metų, ir partizanams, neištarnavusiems 6 mėnesių, tuo atveju, jeigu iš kariuomenės arba partizanų būrių išėjo dėl svarbių, ne nuo jų pareinančių, priežasčių;

7) buvusiems svetimų kariuomenių karininkams, karo valdininkams ir puskarininkams, jei jie įstojo į Lietuvos kariuomenę ligi 1919 m. kovo mėn. 5 dienos ir aktyviai dalyvavo kautynėse su priešu, nors ir būtų buvę paliesti 1919 m. sausio mėn. 16 d. mobilizacijos.

Jeigu asmuo 1918—1920 m. būvyje du kartu arba daugiau yra tarnavęs kariuomenėje, arba 1918—1919 m. partizanų būriuose, tai imama dėmesin visas tokių tarnybų laikas, kuris atitinka savanorio sąlygas.

230. Asmens, apdovanoti šiuo medaliu, laikomi Lietuvos kariuomenės kūrėjais savanoriais ir naudojami šiomis teisėmis:

1) turi pirmenybę tarnybai gauti valstybės ar savivaldybės įstaigose prieš kitus tolygaus tinkamumo kandidatus;

2) savanoriai kūrėjai ir jų vaikai atleidžiami nuo mokesčio už mokslą visose valstybės ar savivaldybės mokomose įstaigose, o taip pat kitose valstybės šelpiamose mokyklose;

3) savanoriai kūrėjai atleidžiami nuo mokėjimų pensijų fondui už laiką, tarnautą Lietuvos kariuomenėje ligi 1926 m. sausio mėn. 1 dienos; įmokėti įnašai negražinami;

4) savanoriams kūrėjams į pensijos išsitarnavimo laiką įskaitoma jų išbūtas laikas karo metu Lietuvos kariuomenėje, karo veiksmų teritorijoje, pagal Karių pensijų įstatymo 11—13 str.;

5) savanoriai kūrėjai, važiuoją Lietuvos geležinkeliais, turi teisę gauti vieną trečdalį nuolaidos nuo bet kurios klasės pagrindinio tarifo bilieto kainos;

6) savanoriams kūrėjams ir jų šeimoms teikiamos teisės ir pirmenybės, pažymėtos šio įstatymo 58, 59 ir 75 str.

231. Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medalo negali gauti:

1) asmens, kurie teismo nubausti bausme, susijusia su netekimų ordinu, medalių ir kitų pasižymėjimo ženklų (B. St. 28 str.);

2) buvę kariai, nuo teismo arba bausmės atleisti 1920. V. 26 d. amnestijos įstatymu;

3) asmens, aktyviai dalyvavę prieš valstybę;

4) tie kariai ir partizanai, kurie buvo pabėgę, nors bausmė už pabėgimą ir buvo dovanota;

5) asmens, nurodyti 229 str. 1, 2, 3, 4 ir 7 p. p., neištarnavę Lietuvos kariuomenėje vienerių metų (Sąlygos įstojimo į Lietuvos krašto apsaugą § 3 Laik. V. Ž. Nr. 1);

6) asmens, neištarnavę partizanų būriuose 6 mėnesių.

232. Laikyti, kad mobilizacijos ir šaukimai buvo taikomi visai Lietuvos Vyriausybės valdomai teritorijai ir Lietuvos piliečiams, gyvenusiems užsienyje, ir kad nuo 1919—1920 metų mobilizacijų ir šaukimų buvo laisvi asmens, gimę ir gyvenę Klaipėdos krašte, turėję nuolatinę gyvenamąją vietą okupuotoje Lietuvos dalyje ir toje Palangos valsčiaus dalyje, kuri tuo laiku buvo Latvijos valdoma.

233. Mobilizacijų paskelbimo dienomis laikomos šios datos:

1) buvusių svetimų kariuomenių karininkų, karo valdininkų ir puskarininkų — 1919 metų sausio mėn. 16 d. (L. V. Ž. Nr. 2—3);

2) medicinos ir veterinarijos personalo (gydytojų, felčerių ir kai kurių kategorijų studentų) — 1919 metų gegužės mėn. 8 d. (L. V. Ž. Nr. 6);

3) farmacijos magistrų, provizorių ir provizorių padėjėjų — 1920 metų kovo mėn. 14 d. (L. V. Ž. Nr. 23).

Nuo šių mobilizacijų laikyti buvus laisvais asmenis:

a) mobilizacijos paskelbimo dieną turėjusius ne mažiau kaip 45 metus amžiaus;

b) dėl nesveikatos netikusius karo tarnybai;

c)ėjusius tokias įstatymais numatytas pareigas, kurios atleidžia nuo mobilizacijos.

240. Neigiami kūrėjų savanorių medalo komisijos nutarimai gali būti per vienerius metus nuo tų nutarimų pranešimo dienos skundžiami Vyriausiajai kūrėjų savanorių medalo komisijai, kurios nutarimai yra galutiniai ir neskundžiami.

Visus skundus ir prašymus, paduotus dėl Kūrėjų savanorių medalo komisijos nutarimų, padarytų ligi šiam įstatymo pakeitimui įsigaliojus, iš naujo svarsto ir sprendžia iš esmės Kūrėjų savanorių medalo komisija.

Šie pastarieji skundai ir prašymai paduodami per vienerius metus šiam įstatymui įsigaliojus.

Naujieji leidiniai

A-50 b. Artilerijos statutas, I dalis, Rikiuotė; b) 105 mm 1934 m. haubica. Krašto Apsaugos Ministerija, Kariuom. Štabo Spaudos ir Švietimo Skyriaus leidinys. Kaunas, 1940 m., 248 psl.

Tai naujas, išsamus minėto pabūklo statutas mūsų artilerininkams. Turiny: Bendrosios žinios: sudėtis, rikiuotės, artilerinės santvarkos, valdymas. Pasirengimas judesiams: pakinktų uždėjimas ir nuėmimas, jojimas poromis, kinkymas. Kinkinio važiavimas: judesiai ir sukiniai, važiavimas įvairiais keliais. Baterijos (ugnies būrio) važiavimas: perrikiavimai ir judesiai, santvarkų keitimas, persirikiavimas į žygio santvarką. Pasirengimas kautynėms: ugniaviečių užėmimas, traukoviečių užėmimas, rengiamieji veiksmai. Šaudymas: šaudymo valdymas, pabūklinių veiksmai, šaudymo kliūtys. Šaudymo tvarka: šaudymo būdai, šaudymo pertraukos, šaudymo pabaiga. Įvairūs šaudymo atvejai: tiesusis šaudymas, šarvuotųjų šaudymas, šaudymas žiemą, naktį, su dujokaukėmis. Nuostoliai ir šaudmenys: nuostolių papildymas, šaudmenų tiekimas. Priedėliai: sutartiniai ženklai, šaudymo protokolo pavyzdys, sutartiniai ženklai brėžiniams. Statutas pailiustruotas aiškiais, gražiai atliktais brėžiniais.

Pradžioje paskelbame Kariuomenės Vado Įsakyme, šis statutas visiškai turi būti išmoktas ir gyvenime pritaikytas iki 1941 m. sausio 1 d.

P-73 priedėlis, Gerco stereoskopinis tolimatis, Krašto Apsaugos Ministerija, Kariuom. Štabo Spaudos ir Švietimo Skyriaus leidinys, Kaunas, 1940 m., 25 psl.

Turiny: Bendrosios žinios, tolimatis vartojimas, akinių ryškinimas, tarpakio nustatymas, tolimatis tikrinimas, aukščio derinimas, tolio derinimas, atstumų matavimas, tolimatis tikslumas, tolimatis priežiūra. Priedėlis iliustruotas reikalingiausiais paveikslais.

KARIUOMENĖS GYVENIMAS

PIRMOSIOS PALEIDŽIAMŲ ATSARGON KARIŲ EKSKURSIJOS Į VILNIŲ ĮSPŪDŽIAI. Kar. Št. Spaudos ir Švietimo Skyriui organizuojant, balandžio 26 d. įvyko pirmoji bendra Kauno įgulos paleidžiamų atsargon karių ekskursija. Iš Kauno geležinkelio stoties ekskursiją palydėti atvyko ir kariams žodį tarė plk. Šarauskas. Po to, plk. ltn. Balčiūnui vadovaujant, sėdome į vagonus ir su skambančiomis dainomis pasijudiname išsvajoto Vilniaus link. Vilniuje, geležinkelio stotyje, su maršu pasitiko 3. dragūnų Geležinio Vilko pulko orkestras. Iš geležinkelio stoties nuvykome į Rasų kapines prie mūsų tautos patriarcho Dr. J. Basanavičiaus kapo. Prie kapo apie Dr. J. Basanavičiaus nuopelnus Lietuvai kalbėjo 3. dragūnų Geležinio Vilko pulko kapelionas. Dr. J. Basanavičiaus kapą pagerbėme susikaupimo minute ir sugiedodami Tautos himną. Iš Rasų kapų nuvykome pagerbti žuvusių kovose dėl Vilniaus karių kapus. Čia, orkestrui pritariant, sugiedojome „Marija, Marija“. Atidavę pagarbą žuvusiems kariams, atsilankėme Aušros Vartuose. Iš Aušros Vartų įkopėme į Gedimino kalną ir pilį. Prie Gedimino pilies mus Vilniaus įgulos karių vardu sveikino 1. p. D. L. K. Gedimino pulko kapelionas kun. Pukėnas. Po sveikinimo sugiedojome Tautos himną. Čia pusvalandį pasivaikščiojė ir pasigėrėję Vilniaus miesto vaizdais, nuvykome į 1. PP kareivines pietų. Po pietų dar užkopėme ant Trijų Kryžių kalno, nuo kurio pamatėme dar gražesnius Vilniaus meniškų vaizdus. Iš čia aplankėme keletą bažnyčių ir nuvykome į Lukiškių aikštę. Iš Lukiškių aikštės laisvai išsiskirstėme mažomis grupėmis po Vilniaus gatves. Vieni dar lankė žymesnes vietas, kiti gimines ir pažįstamus, o tretį šiaip pasidairė.

19 val. visi susirinkome į geležinkelio stotį ir 20 val. kupini įvairių įspūdžių ir dainuodami išvykome iš Vilniaus. Šios ekskursijos įspūdžiai ilgai bus mums prisimintini, būnant atsarginių eilėse.

Gr. L. Kančauskas

VYČIO KRYŽIAUS KAVALIERIAI. Balandžio 20 d. išleistame „Vyriausybės Žinių“ Nr. 700 yra paskelbtas Lietuvos valstybės ordinų, medalių ir kitų pasižymėjimo ženklų įstatymo pakeitimas. Šio įstatymo 181 straipsnis pakeičiamas šiaip: „Apdovanoti Vyčio kryžiumi asmens, važiuodami Lietuvos geležinkeliais, turi teisę gauti vieną trečdalį nuolaidos nuo bet kurios klasės pagrindinio tarifo bilieto kainos“.

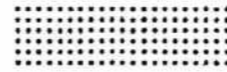
Anksčiau šis įstatymo straipsnis duodavo nuolaidą tik nuo III klasės bilieto kainos.

ZOKNIŲ ĮGULA. Balandžio 24 d. įgulos kariams surengė ekskursiją. Ekskursijoje dalyvavo visi išvažiuojantieji į at-

sargą kariai. Kariai turėjo pėogos pamatyti Šiaulių „Aušros“ muziejų, o iš ten nuvyko į „Maisto“ ir „Gubernijos“ įmones.

J. psk. R. Hermanas

IŠĖJO Į ATSARGĄ PUSKARININKIS — ŽURNALISTAS. Balandžio 18 d. išėjo į atsargą Karo Policijos Mokyklos vrs. Zenonas Gerulaitis. Vrs. Gerulaitis gimė 1908 m. liepos 24 d. Pelučių kaim., Veliuonos vl., Kauno aps. ūkininkų šeimoje. Tėvas mirdamas Zenoną paliko vos 4 savaičių, todėl jau nuo kūdikystės dienų teko pamatyti vargingesnį gyvenimą. Tačiau, turėdamas didelį norą, rado laiko mokytis ir, giminėms kiek padedant, baigė 6 klases gimnazijos, daugiausia mokydamasis privačiai.

Ats. vrs.
Zenonas
Gerulaitis

1929 m. lapkričio 1 d. vrs. Gerulaitis, šaukiamas karinės prievolės atlikti, atvyko į Karo Policijos Mokyklą. 1932 m. vasario 4 d. stoji tarnauti liktiniu puskarininkiu į Karo Policijos Mokyklą. 1933 m. vrs. Gerulaitis baigė Šaulių Sąjungos priešcheminės apsaugos kursus ir 1939 m. balandžio 5 d. II pėst. divizijos liktinių rikiuotės puskarininkių 5 mėnesių kursus pažymiu „gerai“. Tarnaudamas liktiniu, daugiausia ėjo būrininko pareigas, bet nebuvo jam svetimos raštininko, kuopininko ir kitos pareigos. Kaip sumaniam ir gabiam, labai dažnai viršininkai pavedavo eiti net būrio vado pareigas. Viršininkų, draugų — puskarininkių ir valdinių tarpe turėjo pasitikėjimą.

Turėdamas kiek atliekamo nuo tarnybos laiko, vrs. Gerulaitis nepraleido jo prie kortų ar bereikalingoms kalboms, bet panaudojo knygų bei laikraščių skaitymui ar kitokiam naudingam darbui. Labai daug rašinėdavo „Karyje“, „Trimite“ ir kituose žurnaluose bei laikraščiuose. Paskutiniaisiais metais vien „Karyje“ „Narsiųjų vyrų“ skyriuje yra įdėta jo per 50 aprašymų. „Trimite“ irgi įdėta daug jo straipsnių ir t. t. Kartais pasirašinėdavo slapyvardžiais: Z. Veliuoniškis ir kitais. 1938 m., kariuomenės vadui leidus, Lietuvos Žurnalistų S-ga, atsižvelgdama į vrs. Gerulaičio darbą žurnalistikoje, priėmė jį nariu korespondentu. Yra prisira-

šęs prie Šaulių Sąjungos, Vytauto Kalno šaulių būrio. Per paskutinius kelis metus buvo uolus „Kario“ platintojas.

Vrs. Gerulaitis yra apdovanotas Nepriklausomybės medaliu ir D. L. K. Gedimino ordino III laipsnio medaliu.

1940 m. balandžio 18 d. pakeltas į viršilos laipsnį ir pačiam prašant paleistas į atsargą. Išėjęs į atsargą, vrs. Gerulaitis stoji Vidaus Reikalų Ministerijos tarnybon.

Psk. Gudžiūnas

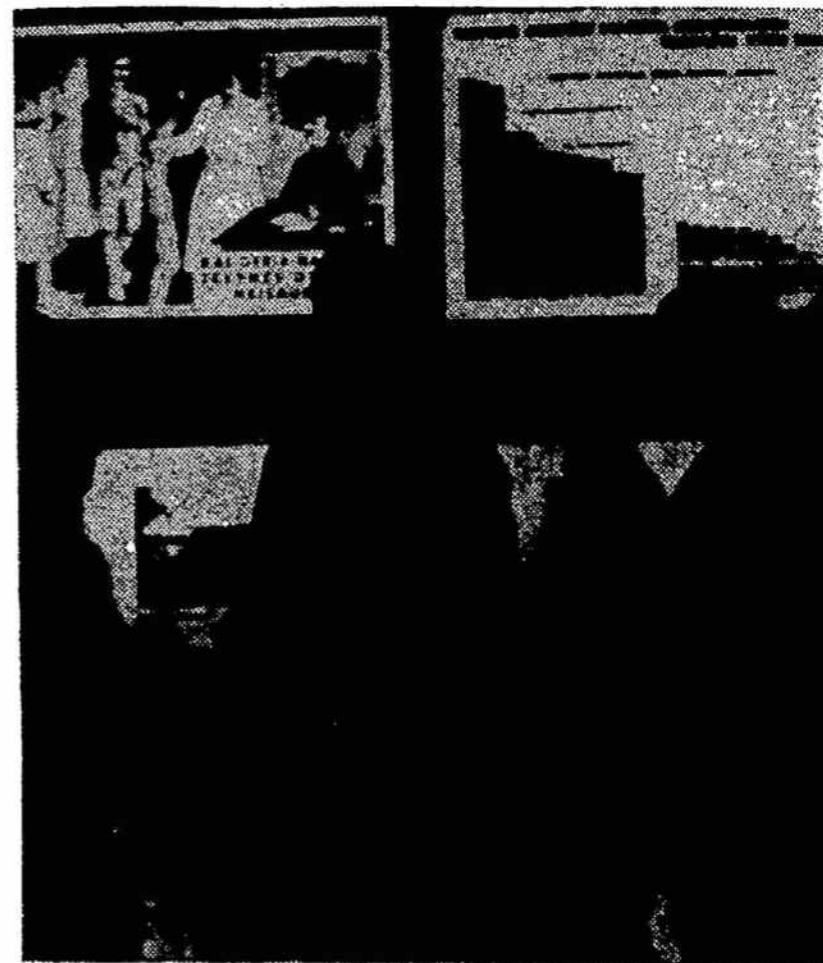
2. P. D. L. K. ALGIRDO PULKAS. Šių metų pradžioje psk. Burbos iniciatyva minosvaidžių dalinyje įsteigta bibliotekėlė. Per palyginti trumpą laiką bibliotekėlė turi įsigijusi apie 100 tomų įvairių knygų. Knygos yra perkamos ir surenkamos iš aukotojų. Skaitytojai yra apsidėję mažu mokesčiu. Iš surinktųjų pinigų yra įrašomos knygos. Bibliotekėlei knygų yra aukoję: ltn. Dagys 10 št., j. ltn. Paulionis 4 št., psk. Burba 10 št., gr. Augis 12 št., j. psk. Pagalys 2 št., eil. Adomavičius 3 št. ir kt. Daugelis dar žada aukoti. Bibliotekėlę globoja ltn. Dagys, o tvarko psk. Burba.

— Pulko kariai lankėsi naminės degtinės žalai pavaizduoti parodoje. Parodos eksponatai kariams padarė didelio įspūdžio, o ypač pamačius, kad alkoholikai yra netike Tėvynės gynėjai.

J. psk. Gedvila

7. PĖST. PULKAS. Šiomet jaučiamas didelis susidomėjimas sportu, o ypač krepšiniu. Visose kuopose intensyviai treniruojamasi ir pasiruošiama krepšinio varžyboms, kurios prasidės tarp kuopų nuo gegužės mėn. 1 d. Pradžioje bus varžybos batalionuose, o paskum batalionų laimėtojos susitiks žaist už batalioną. Krepšinio varžybose taip pat dalyvaus ir artilerijos grupė. Taip pat neatsilikama ir lengvaatletikoj.

K. K. Saulėnas

Algirdėnai degtinės žalai pavaizduoti parodoje
J. psk. Gedvilos nuotr.

Sergantieji kariai atliekamu laiku ligoninėje

P. L. F. KARO MOKYKLA. Kariūnai dažnai aplanko V. Teatrą, įvairius koncertus, parodas. Bet iš gaunamos kariūniškos algos ne visi kariūnai ir aspirantai išgali dažniau aplankyti V. Teatrą. Mokyklos vadovybė yra sumanusi tokiems kariūnams ir aspirantams sudaryti sąlygas dažniau aplankyti V. Teatrą. Todėl numatoma gauti tam reikalui lėšų iš kitur ir kariūnus bei aspirantus dažniau nuvesti į Valstybės Teatrą.

— Balandžio 26 d. sporto salėje įvyko draugiškos stalo teniso rungtynės tarp Karo Mokyklos ir 5. pėst. pulko. Varžovai buvo beveik vienodo pajėgumo. Rungtynes laimėjo 5. pėst. pulkas 5:4. Netrukus numatomos revanšo rungtynės.

— Artimiausiu metu bus suruoštos tarpkuopinės šachmatų rungtynės. Atrinkti geriausiems kuopų šachmatininkams kuopose, tarp šachmatininkų vyksta turnyras. J. N.

KĖDAINIŲ ĮGULOS LIKTINIŲ PUSKARININKIŲ TEATRO VAIDINIMAI. Balandžio 23 d. I Bn salėje įgulos kariams vietos liktinių puskarininkių teatro kolektyvas vaidino plk. Braziulevičiaus komediją „Augila-Nebrendila“. Visi vaidintojai savo roles atliko meniškai ir todėl užtarnautai susilaukė karių padėkos. Dėl patalpų ankštumo, šis vaidinimas tą pat dieną buvo kartotas du kartus, neimant už tai iš karių jokio atlyginimo.

Balandžio 20 d. Kėdainių įgulos likt. puskarininkiai vaidino darbininkams (Darbo Rūmų Kėdainių kultūros klubo patalpose) Nepriklausomybės kovų 3 v. dramą „Savanoriai kūrėjai“. S-kas

GEDIMINĖNŲ PULKAS. Balandžio 21 d. karių ramovės atidarymo proga pulko kariams surengė linksmą kareivišką šūpinį. Programoje nuotaikingai pasirodė seniai matytas „pulko dėdė“ vrs. Palčiauskas. „Anūkas“ — c. t. Rudauskas paskaitė „simuliantų katekizmą“, „senbernių enciklopediją“, padainavo „pavasario dainą“, su eil. Petrausku suvaidino „kirpėją“, eil. Tamorevičius pašoko cigoniškų šokių, j. k. Kaplanas pagriežė smuiku solo, orkestras, c. t. Borisovui vadovaujant, pagriežė nuotaikingų ir originalių kūrinių. Psk. A. Umbrasas

2. INŽINERIJOS BATALIONAS. Balandžio 21 d. b-no aikštėje įvyko pirmas pavasario pasirodymas. Žaidė b-no ir Linkaičių š. Aro futbolo ekipos. Laimėjo Linkaičių š. Aras 4:0 (4:0).

J. psk. Ed. Abramavičius

KUPIŠKIO IGULA. Balandžio 21 d. buvo atvykusi Rokiškio šaulių moterų ekskursija. Įgulos salėje ekskursantės valgė karinius pietus, o vėliau, griežiant karių muzikai, drauge su kariais pasilinksmino.

Karys akrobatas Minovas su draugu parodė keletą akrobatikos numerių.

Ad. Jon. Šarkiūnas

2. ULONŲ L. D. K. BIRUTĖS PULKAS. Balandžio 21 d. pulko jojimo aikštėje buvo suruošta karininkų ir puskarininkių estafetinės raitųjų sporto rungtynės. Geriausiems jojikiams buvo paskirtos 8 dovanos, iš jų 4 karininkų estafetės grupei, ir 4 puskarininkių grupei.

Karininkų užjojime prizus laimėjo: 1) kpt. Kukta su arkliu „Reiškinis“, 2) ltn. Šperbelis su kum. „Nerštupė“, 3) ltn. Lukauskas su arkliu „Matomu“ ir 4) j. ltn. Žvinklys su arkliu „Javu“. Puskarininkių užjojime laimėjo: 1) psk. Pluta su arkliu „Gardu“, 2) psk. Plukis su kum. „Omega“, 3) psk. Kriščiūnas su kum. „Pele“ ir 4) j. psk. Kalinauskas su arkliu „Parnasu“.

N. Miežlaiškis

ŠAULIŲ GYVENIMAS

SENIŠKĖJE (Švenčionėlių apskr.) balandžio 14 d. įsteigtas šaulių būrys. Į tarybą išrinkti V. Sutulevičius, V. Kazlauskas, P. Panavas ir A. Panavas.

RIMŠĖS (ZARASŲ R.) ŠAULIŲ BŪRIUI Kauno Vlodo Pūtvio šaulių kuopa paaukojo 100 litų Trimitui išsirašyti.

DAGILYNĖS (BIRŽŲ R.) ŠAULIŲ BŪRYS papigintų knygų mėnesio proga išgijo savo bibliotekai knygų už 76 litus.

ALYTAUS RINKTINĖS mišrus ir vyrų chorai balandžio 21 d. koncertavo Miroslave. Tai jau ketvirtas šiais metais viešas koncertas. Chorams vadovauja šaulys psk. Lingaitis.

LIETUVIO - NEŠAULIO TEISMA balandžio 21 d. surengė Skuodo šaulių kuopa. Lietuvis — nešaulys buvo kaltinamas nesirengęs kraštą ginti. Teismas nutarė lietuvi-nešaulį sąlyginai nubausti 1-iems metams į priverčiamojo darbo stovyklą, jei per metus neįstos į Šaulių Sąjungą.

VILNIAUS M. MOTERŲ ŠAULIŲ BŪRYS balandžio 13 d. surengė Karininkų Ramovėje koncertą - vakarą. Dalyvavo sol. Augaitytė, art. Rymaitė, Kauno mot. šaulių Vl. Pūtvio būrio choras, stygų orkestras ir oktetas, vedami š. Kuginienės. Balandžio 25 d. prasidėjo pirmosios pagalbos kursai.

PASKAITA ŠAULIŲ DALINIAMS. Šaulių S-gos štabas išleido ir išsiuntinėjo šaulių daliniams paskaitą „Kultūros pažanga ir nuosavybė“.

NAUJI ŠAULIŲ CHORAI įsteigti Sakalupio (Vilkaviškio r.) šaulių būry

(vad. šaulys vrs. P. Zamauskas) ir Jurbarko (Raseinių r.) šaulių kuopoje (vad. šaulys J. Pocius).

ŠAULIŲ VAKARAS VILNIUJE. Balandžio 21 d. I Vilniaus miesto šaulių kuopa JSO salėje surengė vakarą. Programoje buvo vilniečio J. Maceikos paskaita „Vilniečių kovos dėl lietuviškos mokyklos lenkų okupacijos laikais“. Programoj dalyvavo Vilniaus radiofono šaulių būrio orkestras. M.

SPORTAS

BAIGĖSI KAUNO KREPŠINIO PIRMENYBĖS, C JSO KREPŠINIO MEISTERIS. Balandžio 23 d. buvusiose vyrų L klasės krepšinio pirmenybių rungtynėse Kauno IV gimnazija nugalėjo Taurą 29:14 (18:0). C JSO įveikė LGSF 30:20 (12:14). Ir Karo Mokykla nugalėjo Grandį 33:29 (19:14).

Balandžio 25 d. buvusiose vyrų L klasės krepšinio pirmenybių rungtynėse Aušra nugalėjo Taurą 27:19 (11:9).

Pirmenybėms pasibaigus ekipų padėtis liko: 1. C JSO 18 rungt. 32 tšk. 598:419 krepšių. 2. Karo Mokykla 18 rungt. 26 tšk. 475:353 krepšių. 3. Aušra 18 rungt. 24 tšk. 442:394 krepšių. 4. Grandis 18 rungt. 22 tšk. 551:406 krepšių. 5. IV gimn. 18 rungt. 18 tšk. 408:426 krepšių. 6. Tauras 18 rungt. 16 tšk. 423:479 krepšių. 7. LFLS 18 rungt. 12 tšk. 393:443 krepšių. 8. LGSF 18 rungt. 12 tšk. 384:491 krepšių. 9. ATM 18 rungt. 10 tšk. 478:577 krepšių. 10. GŠ Kovas 18 rungt. 8 tšk. 331:437 krepšių.

FUTBOLO PIRMENYBĖS PRADEDA-MOS GEGUŽĖS 4 D. Šių metų futbolo pirmenybių sistema yra pakeista. Dabar futbolo pirmenybės bus vykdomos penkiose apygardose: Kauno — Vilniaus, Panevėžio, Šiaulių — Telšių, Ukmergės ir Marijampolės.

KAUNO FUTBOLO TURNYRĄ LAIMĖJO TAURAS. Balandžio 24 d. buvusiose pusfinalinėse pavasario futbolo turnyro rungtynėse Tauras nugalėjo Makabi 7:0 (1:0) ir pateko į finalą.

Balandžio 25 d. buvusiose futbolo turnyro pusfinalinėse rungtynėse LGSF įveikė Š MSK 6:4 (4:2) ir pateko į finalą.

Balandžio 28 d. pavasario futbolo turnyro finalinėje kovoje Tauras įveikė LGSF 2:1.

Pavasario futbolo turnyro nugalėtojui Taurui inž. Hiksas (atstovas tos anglų firmos, kuri paskyrė dovaną) įteikė taure.

KARO MOKYKLA — C JSO 3:2. Balandžio 25 d. Karo Mokyklos stadione buvusiose draugiškose futbolo rungtynėse Karo Mokykla nugalėjo C JSO 3:2 (2:0).

Kariai eina pietų J. psk. St. Gedvilos nuotr.

PLIENAS STUDENŲ TINKLINIO NUGALĖTOJAS. Balandžio 26 d. baigėsi studentų tinklinio turnyras. Turnyro nugalėtoju liko Plienai, finale įveikę Achilą 2:0 (15:4, 15:9). Pusfinaliuose Plienai įveikė Neo-Lithuaniją 2:0 ir Achilas įveikė Samogitiją 2:0.

LGSF VILNIAUS PAVASARIO FUTBOLU TURNYRO NUGALĖTOJAS. Balandžio 27 ir 28 d. Vilniuje buvo praves-tas tarp Vilniaus futbolo komandų turnyras, kurio nugalėtoju liko LGSF. Rungtynių pasekmės: JSO įveikė Makabi 2:1, LFLS nugalėjo Hapoel 9:0, LGSF nugalėjo JSO 3:1 ir LGSF įveikė LFLS.

STALO TENISO SEZONO UŽDARYMO TURNYRAS. Balandžio 28 d. buvo baigtas stalo teniso sezono turnyras, kurio nugalėtojais liko: vyrų vieneto Dzindziliauskas, moterų vieneto Gevovskytė, vyrų dvejeta Meilius—Dzindziliauskas, mišraus dvejeta Šodaitė—Nikolskis.

Į KAS NAUJA LIETUVOJE

ATVYKO ŠV. SOSTO NUNCIJUS LIETUVAI. Balandžio 24 d. į Kauną atvyko apaštališkasis nuncijus Lietuvai arkivyskupas Luigi Centozas. Sutiko užsienių reikalų ministerijos atstovai, dvasiškija ir organizacijos.

GEN. BULOTOS 85 METŲ sukaktuves iškilmingai paminėti organizuoja Šaulių S-ga.

VILNIAUS BAŽNYČIOSE LIETUVIAMS PAMALDŲ SUTVARKYMO REIKALU delegacija lankysis pas šv. Sosto nuncijų, nes Vilniaus kūrėjai terūpi lenkiškumo, o ne religijos reikalais.

SUDARYTAS JŪROS SAVAITĖS KOMITETAS, kuris pasiūpintų jūros savaitės organizacija. Šiomet jūros savaitė bus liepos mėnesį, kai tik atsidarys Darbėnų — Šventosios geležinkelis. Komitetan išrinkti: prof. Šimoliūnas, Dr. Didžys, plk. Šarauskas ir kt.

BUS RENGIAMOS ORO KELIONĖS. Jau nustatyti maršrutai ir kainos norintiems oru pakeliauti po Lietuvą. Kaunas — Trakai — Vilnius ir atgal be nutūpimo kainos 32 litai. Kitos, mažesnės kelionės atitinkamai pigiau.

SENI ARKLIŲ KAPAI surasti Veršvuose, prie Kauno. Jie yra net iš XI amžiaus. Arkliai laidoti su visa apranga, nedeginti.

AUKŠTAGIRIO SKLANDYMO MOKYKLA ruošiasi sezonui. Šiomis dienomis ji jau atidaroma, o gegužės 15 d. prasidės ir sklandymo sezonas. Mokykloje jau sutvarkyta keliolika lenkų paliktų sklandytuvų.

200.000 ERDMETERIŲ KURO IŠ KELMŲ įsakyma paruošti valdiškuose miškuose. Šis kuras naudojamas pieninėms, plytinėms ir kt.

NAUJI GRŪDŲ SANDĖLIAI numatomi pastatyti Kupiškį, Pandėly, Simne, Tytuvėnuose, Laukuvoje ir Švenčionėliuose.

PLEČIAMI PUŠŲ NUSAKINIMO DARBAI. Šiomet nusakinimo darbai išplėsti beveik visuose miškuose. Tikimasi nusakinėti apie 400.000 pušų, iš jų 100.000

Rytų Lietuvoje. Dirba apie 300 darbininkų.

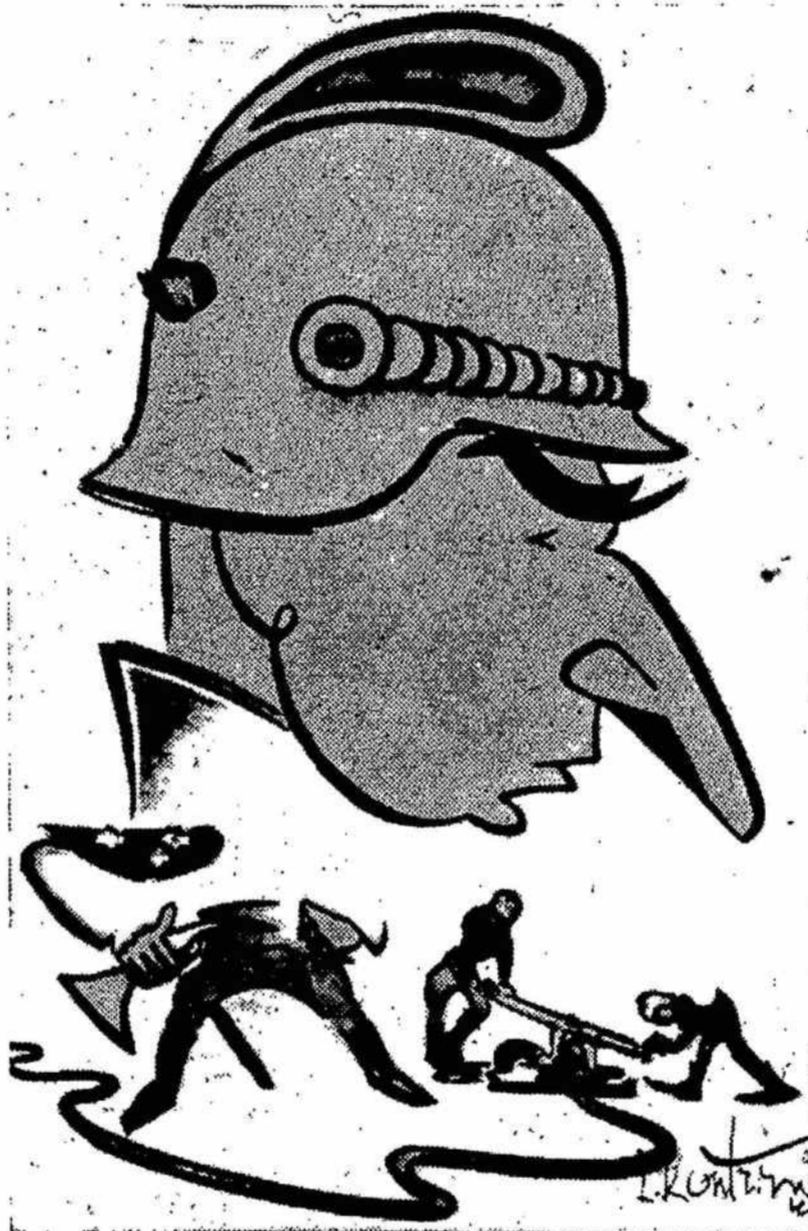
PANEVĖŽIO CUKRAUS FABRIKO STATYBA jau vykdoma. Tvarko b-vė „Statyba“. Darbo gauna 1.500 darbininkų.

VYSKUPŲ KONFERENCIJA KAUNE vyko šiomis dienomis.

ŠVENČIONĖLIUOSE MOKYKLA IR LIGONINĖ. Nesant tinkamų patalpų, miesto savivaldybė rūpinasi pastatyti rūmus moderniai 14 komplektų pradžios mokyklai ir ligoninei.

ŽUVO 25—30% MIŠKO GYVIŲ per šios žiemos didžiuosius šalčius. Ypač daug krito stirnų.

300 BUTŲ BIEDNUOMENEI bus baigta įrengti dar šią vasarą. Tam tikslui Kauno priemiesčiuose bus pastatyta apie 50—60 namų.

Radviliškio įgulos ugniagesių vado šaržas

DIDELIS PALIKIMAS V. D. UNIVERSITETUI. Inž. A. Murzos palikimas Vytauto D. Universiteto neturtingiesiems studentams remti siekia 20.000 litų.

POSĖDŽIAVO SKAUTŲ SĄJUNGOS TARYBA. Š. m. balandžio mėn. 28 d. buvo susirinkęs metinio posėdžio aukščiausias Lietuvos skautų sąjungos organas, jos taryba. Buvo išklaustytos ir priimtos Tarybos Pirmijos, Brolijos ir Seserijos vyriausių vadijų veikimo ir piniginės apyskaitos, patvirtinti ateities veikimo planai ir sąmatos. Vyriausios brolijos vadijos sudėtis nutarta papildyti Tėvynės Tarnybos ir Oro skautų skyriais, vyriausios seserijos vadijos sudėtį — Tėvynės Tarnybos skyriumi. Į Tarybos Pirmiją vietoj mirusio dr. D. Zauniaus išrinktas av. plk. ltn. vyr. sktn. Šenbergas.

L. S. S. Taryba nutarė pasveikinti Sąjungos Šefą, Respublikos Prezidentą A. Smetoną ir skautų globėją Švietimo Ministrą. A. Z.

KLAIDOS ATITAIŠYMAS

„Kario“ Nr. 17 vienos nuotraukos paraše (477 pusl.) įvyko klaida. Vietoj Izaoko Girčio nuotr., turi būti Izidoriaus Girčio nuotr.

Į KARO VEIKSMAI

Šių dienų karo įvykių akivaizdoje, o dar ypač savaitraščiui, visiškai neįmanoma duoti naujausių žinių, nes iki žurnalas atspaudžiamas ir pasiekia skaitytoją — prie dabartinio tempo gali daug kas pasaulyje pasikeisti. Balandžio 29 d. tuštomis žiniomis karas šiaurės fronte vis smarkėjęs ir anglų manymu pasiekęs gyvybinę fazę. Vokiečių žiniomis, balandžio 27 d. jų kariuomenė Norvegijoje turėjusi didelių laimėjimų ir greitai žygiuojanti priekin. Esąs paimtas didelis kiekis belaisvių ir karo medžiagos. Prie Trondhemo vokiečių dalys dar sustiprintos. Anglų laivynas pakartotinai apšaudęs Narviką. Stavangerio srityje vokiečiai paėmė 22 patrankas, 267 kulkosvaidžius, apie 10.000 šautuvų ir revolverių ir keletą milijonų sviedinių.

Balandžio 29 d. žvalgybos lėktuvų iššaukti vokiečių bombonešiai greitai atskrido prie Narviko ir Andalneso, kur padarė žymių nuostolių anglų karo ir transporto laivams. Tą dieną apskritai vokiečių aviacija Norvegijoje veikusi labai energingai, bombarduodama ir apšaudydama karinius objektus ir sąjungininkų dalinius. Sugadinta daug gelež. stočių, linijų, sugriauta visa eilė uostų įrengimų ir sandėlių.

To paties meto anglų pranešimais paneigiamos žinios apie britų dalinio štabo paėmimą. Visoje eilėje vietų anglų kariuomenė sulaikiusi vokiečių puolimą, padarydama jiems nuostolių ir paimdama belaisvių. Narviko srityje dėl blogo oro neįvykę nieko pažymėtino. Vokiečių parašutinininkų būriai Norvegijoje neturi didelės reikšmės. Daug išsokusių parašutinininkų buvo rasta negyvų giliose sniego pusnyse.

Apskritai, pirmadienio duomenimis, padėtis Norvegijos frontuose balandžio 27—28 dienomis žymiau nepasikeitusi. Kai kur vokiečiai pažengę priekin. Padėtį vidurio Norvegijoje Londonas vis dėlto, atrodo, vertina kaip rimtą ir nesaugią ir čia siūnčia naujų sustiprinimų. Norvegijos erdvėje iki šiol tebedominuojanti vokiečių aviacija, kuri turinti aerodromų Norvegijoje ir Danijoje. Padėtis Narvike nepasikeitusi.

Į REDAKCIJOS ATSAKYMAI

Beja'i. Liktniams puskarininkiams perėjus tarnauti į civilinę valstybės tarnybą: ar tai Krašto Apsaugos Ministerijoje, ar kurioje kitoje ministerijoje, — tarnautas liktinio sąlygomis laikas gali būti įskaitytas į tarnaujamojo 3 metų priedui gauti laiką, kol kas tik Ministerių Kabineto 1927 m. lapkričio mėn. 26 d. patvirtintu prilyginimu, paskelbtu 1928 m. įsak. kar. Nr. 3 § 3. O tuo prilyginimu puskarininkis (vyresnysis puskarininkis) yra prilygintas prie V valstybės tariautojų kategorijos (prie II teismo tarnautojų kategorijos). Tas faktas, kad „Krašto Apsaugos Ministerijos etatams vykdyti įstatymo pakeitimu“ (Vyr. Žin. Nr. 660, eil.

Valanda su būnu...

Motinai parašė

Eil. Bauka užaugo vienasėdijoj, tat ir svieta nematė. Visa, ką jis darydavo, būdavo paties išmokta, grubiai išlaužta. Jis buvo kaip tas varnas, kurs jo vienasėdijos miške gyvendavo: šiurkštus, tiesus ir nemokantis nė maloniausiomis

Štai, kiek pavasaryje sveria leidžiamasis raštelis!

minutėmis sušvelnėti. Eil. Baukus dėl to nė nesikrimto. Kas jam. Ar jis koks ponaičiukas? Karves ilgai ganė, paskui vienas laukus šimtus kartų paskui arkli išvaikščiojo. Tai kur gi jis to švelnumo išmoks? Et, nereikia — pagalvodavo. Ar jis toks Emiliutei nepatinka? Oho. Ji jį

žiūri, kaip į milžiną, kaip į nepalaužiamą ir kietą žuolą. Jis tik ranka prisiliečia, o ji jau spiegia. Toks jis galingas. Ir kariuomenėj jis negalvojo pakitėti. Tik motinos dienai besiantinant, susikusė ir jis savo širdies jautrumą išmėginti. Ir jis parašys motulei, kurios, tiesa, švelniai gerbti jis nebuvo nė mėginęs. Pagalvojo, pagalvojo. Ką gi, apie save neišeina rašyti. Dar kariuomenės paslaptis bus išduota, ar ką. Ir nusigrįžo į namus. Kol išklausinėjo, kaip ten kas dedasi, ir buvo baigtas popierėlis. Gal ir gerai — pamanė jis. Dėl visko nuneš parodyti

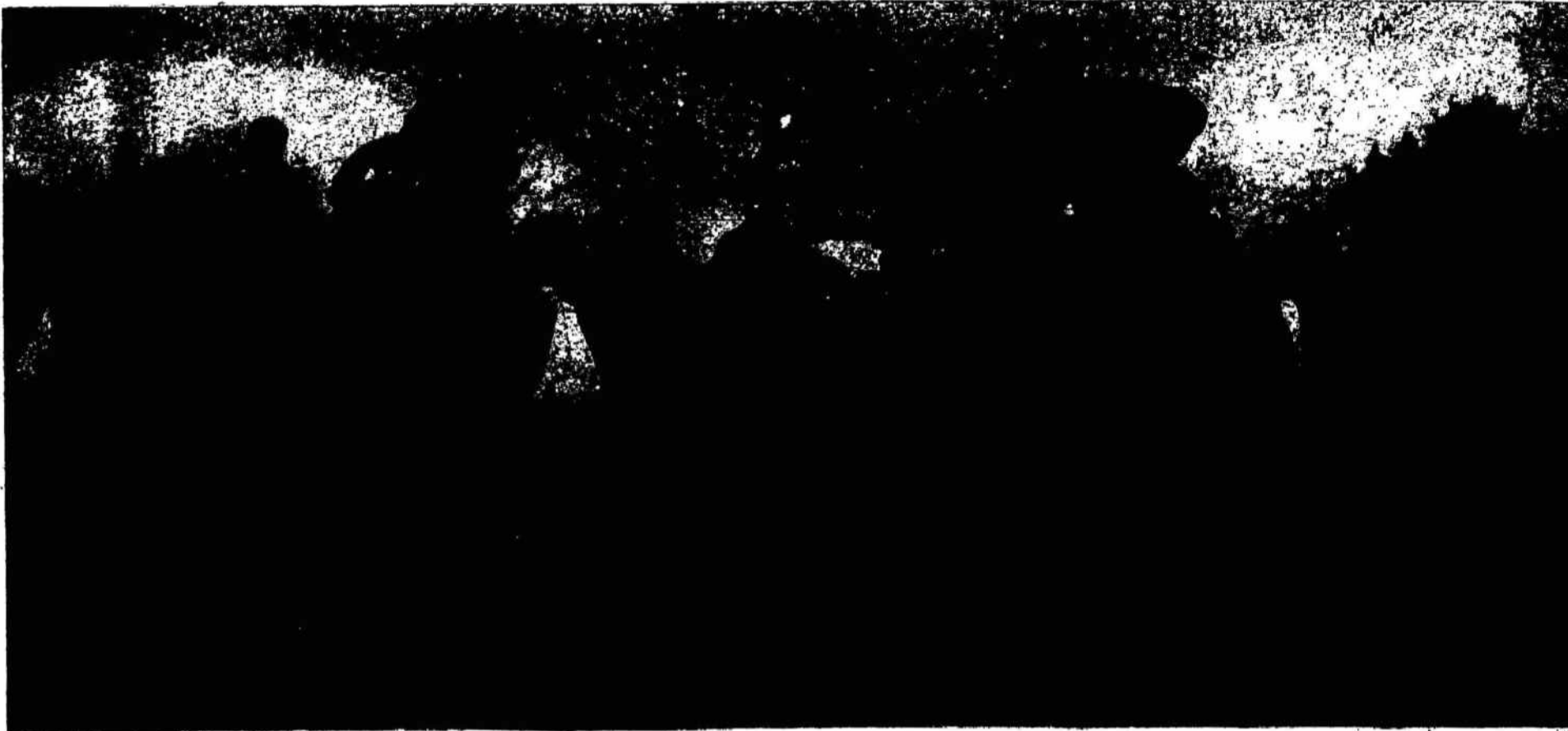
motinai, o labiausiai Emiliutei, na, gal dar arkliams, karvėms — pasiepdamas nubaigė išminčius.

Eil. Baukus pagalvojo, pagalvojo, pakraipė galvą ir tik šitiek tepasakė:

— Aš, matai, eilių nesudėlioju, ale galvoju, kad mamai patiks labiau, negu kiti koki smaili žodžiai, šitai, kad aš esu toks pat, kad tebemyliu Emiliutę, arklius, javus ir visą pamiškės gyvenimą.

Ir jis buvo patenkintas, nors kuopos vakare po to jo laiškas vaidinime buvo išjuoktas. Kas jam — kietam ir grubiam vyrui.

M. L.

Mūsų meninės jėgos įkarštyje...

Palinausko nuotr.

kuopos išminčiui, kurs visokias eilutes sudėstinėja.

— Tai gal pažiūrėtum, Anuprai, kaip čia išeina.

Anupras perskaitė, pažiūrinėjo, pažvelgė į Baukų ir, palinguodamas galvą, išdėjo:

— Kad gi tu, broli, nieko motinos dienos proga mamai neparrašei, nepašnekėjai. Tu tik klausai, kaip Emiliutė, kaip arkliai, karvės, javai. Brol, taip jau išėitų, kad tu šitą laišką turi siųsti ne

MEILĖ

— Aš įsimylėjęs...

— Aišku. Meilė iš pirmo žvilgsnio.

— Ne. Pirmą kartą sutikęs ją dar nežinojau, kad jos tėvas turi alaus barą.

PASKUTINĖ NAUJIENA.

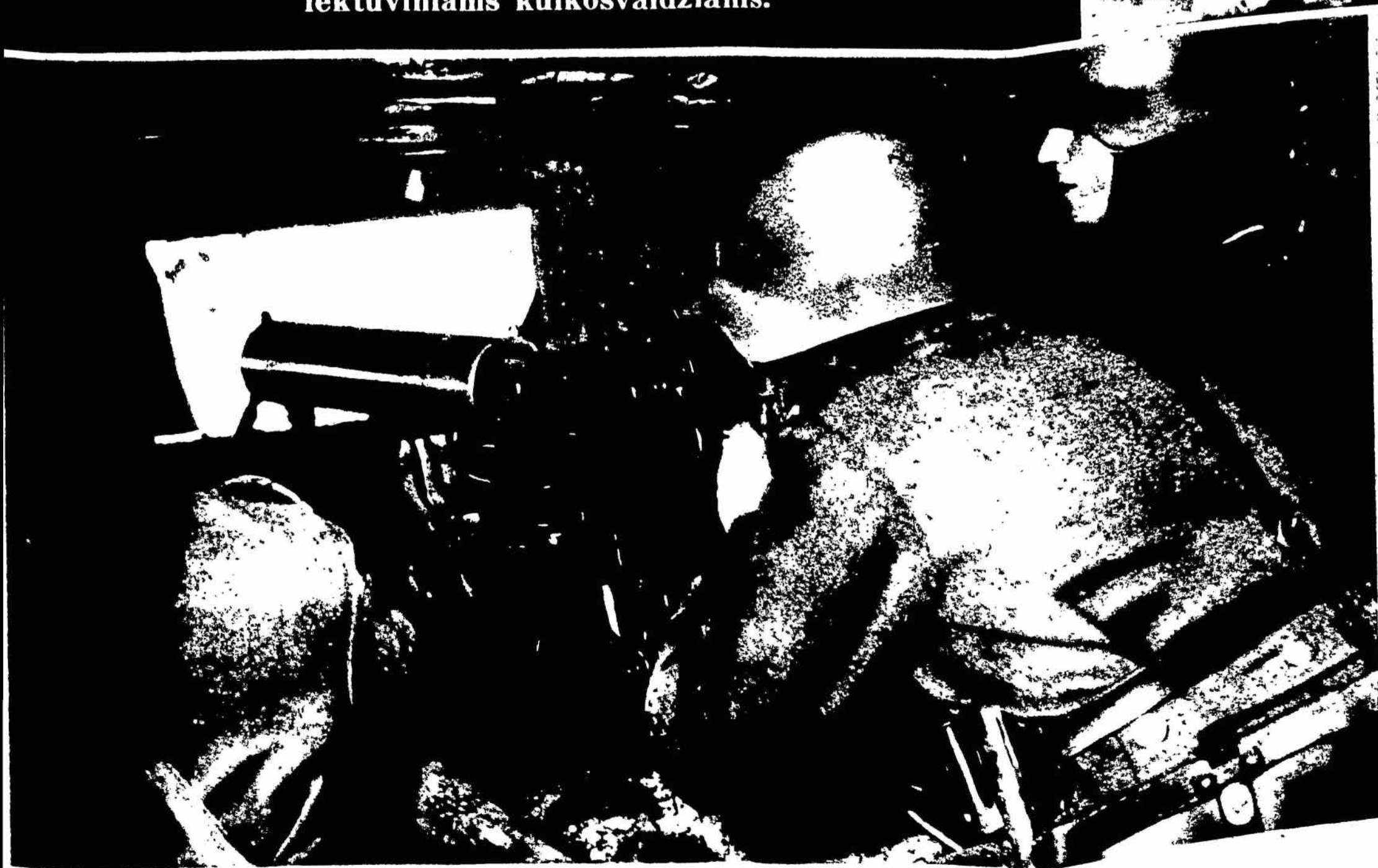
Visur pavasaris, bet karščiausia Šiaurės fronte, kur artilerininkai prie pabūklų dirba su trusikais.

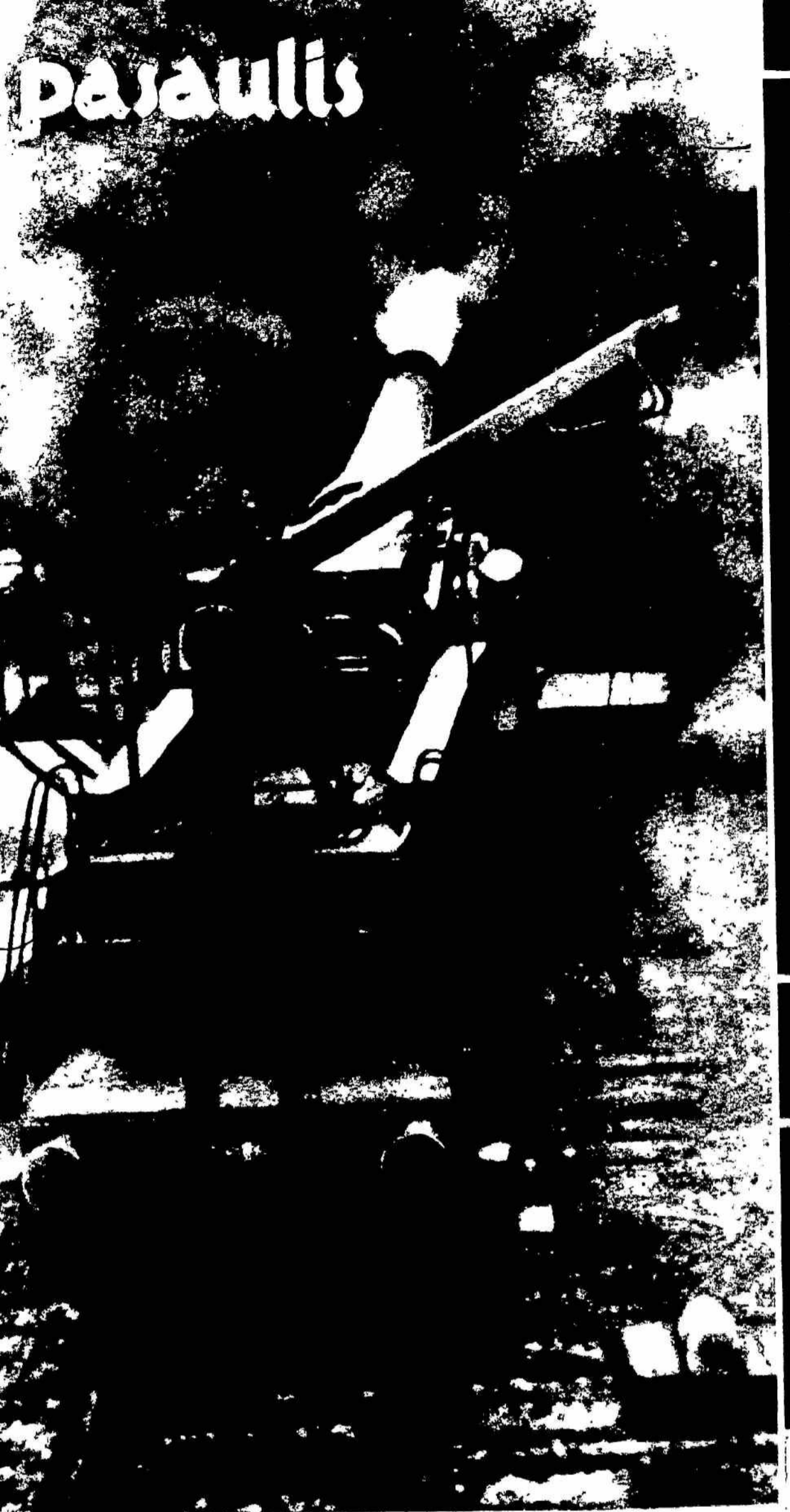

Kai karo laivo įgula pamato legendarinę jūrų pabaisą. Iš prancūzų humor.

Viršuj kairėje: Vokiečių bombonešiai Oslo aerodrome, Norvegijoje. Toliau dega numuštas karo lėktuvas. — *Fjordo vaizdas* vakariniame Norvegijos pakraštyje. — *Dešinėje:* Sekykla prancūzų pozicijose. — *Žemiau:* Šveicarų kulkosvaidininkai pasienio sargyboje. — „Apsiaustas“ iš šovinių juostų lėktuviniams kulkosvaidžiams.

Kairėje: Šūvio momentas iš sunkiausio vokiečių artilerijos geležinkelinio pabūklo.

Dešinė: Miesto tiekėjai priešakinėse pozicijose eina savo atsakingą tarnybą.

Žemiau kairėje: Tipingas seržantas britų Indijos armijoje.
Dešinėje: Sovietų raitininkai taktiniuose lauko pratimuose.

**Lietuvos kariuomenės
savaitinis laikraštis**

Kaunas, Miškų g-vė 18, „KARYS“
Telef. per Kar. Št. 56

Leidžia

Kar. Št. Spaudos ir Šviet. Skyr.

Redaktorius

kpt. Simas Urbonas

Prenumerata: puskarininkams,
kareiviams ir moksleiviams metams—
5 lt., 6 mėn.—3 lt., 3 mėn.—2 lt.
Visiems kitiems metams—6 lt., 6 mėn.
—4 lt., 3 mėn.—2 lt., Užsienyje be
Latvijos ir Estijos, dvigubai

Spaudžia „Spindulio“ B-ės sp. Kaune

Viršelyje: Dievo Molinos Aušros Vartų paveikslas ir P. Rimšos „Vargo mokykla“

Izidoriaus Gірčio nuotr.

**MOTINA
IR JOS SŪNŪS
LIETUVOS
LAISVĖS
SARGYBOJE**

Zalčiausko ir Vyt. Mazelio nuotraukos

**Nr. 18 (1098)
1940. V. 2**

Kaina 30 ct.

89 39 310

